ONDERZOEK

Evaluatie Boeddhistische Unie Nederland

Rapport nr. 626, oktober 2012

Dr. Ton Bernts
Prof. dr. Paul van der Velde
Drs. Joris Kregting

Radboud Universiteit Nijmegen

KASKI

Inhoudsopgave

Samenvatting en conclusies 5

Vraagstelling en opzet 5

Conclusies ten aanzien van de vier beoordelingscriteria 6

Slotconclusie 9

1 Inleiding 11

1.1 Achtergrond en beoordelingscriteria 11

1.2 Opzet 12

1.3 Opbouw van het rapport 14

2 Representativiteit van de BUN 15

2.1 Criterium 1: De BUN vertegenwoordigt voldoende groeperingen uit de boeddhistische gemeenschap 15

2.2 Criterium 2: De BUN is goed toegankelijk voor nieuwe leden 22

2.3 Criterium 3: De BUN vervult een effectieve rol voor de boeddhistische gemeenschap, zowel intern als naar de Nederlandse samenleving 24

2.4 Criterium 4: De BUN wordt gekenmerkt door bestuurlijke en financiële stabiliteit en continuïteit 27

3 Kwantiteit en kwaliteit van aanbod geestelijke verzorging 33

3.1 Criterium 5: Alle boeddhistische ingeslotenen krijgen desgewenst voldoende boeddhistische geestelijke verzorging 33

3.2 Criterium 6: Het aanbod en/of de achtergrond van de boeddhistische geestelijke verzorgers doet recht aan de diverse stromingen en etniciteiten binnen het boeddhisme, en is divers qua mannen en vrouwen 35

3.3 Criterium 7: De boeddhistische geestelijke verzorgers zijn voldoende opgeleid en hebben een specifieke training gevolgd of kwalificatie behaald voor de geestelijke verzorging aan ingeslotenen 38

3.4 Criterium 8: De boeddhistische geestelijke verzorgers vervullen het takenpakket zoals vastgelegd in de dienstenspecificaties van DGV 40

3.5 Criterium 9: Er is voldoende aandacht voor de wensen, behoeften en respons van de boeddhistische ingeslotenen 42

4 Functie van zendende instantie 43
4.1 Criterium 10: Er is vanuit de BUN/BZI respectievelijk de hoofd-geestelijke voldoende inhoudelijke aansturing van de geestelijke verzorging..... 43
4.2 Criterium 11: Er is een korps van geestelijk verzorgers gevormd..... 48
4.3 Criterium 12: De BZI respectievelijk de hoofdgeestelijke verzorgt een adequate voordracht van geestelijke verzorgers..... 49
4.4 Criterium 13: Er is sprake van kwaliteitsbeleid en kwaliteits-bewaking met betrekking tot de geestelijke verzorging..... 50
4.5 Criterium 14: De BZI respectievelijk de hoofdgeestelijke werkt naar behoren samen met de andere denominaties binnen DGV, en daarbuiten 53

5 Universitaire opleiding 55
5.1 Criterium 15: Uiterlijk 24 november 2011 gaat de universitaire opleiding tot boeddhistische geestelijke verzorger van start 55
5.2 Criterium 16: De opleiding is ingebed binnen een theologische faculteit en er is sprake van een goede afstemming tussen de BZI en deze faculteit 56

Bijlage 59
Toetsingskader representativiteit BUN 59
Toetsingskader aanbod geestelijke verzorging 60
Toetsingskader zendende instantie..... 61
Toetsingskader universitaire opleiding 62

Samenvatting en conclusies

Vraagstelling en opzet

Op 24 november 2008 heeft de Minister van Justitie de Boeddhistische Unie Nederland (BUN) erkend als zendende instantie die verantwoordelijk is voor de boeddhistische geestelijke verzorging bij de Dienst Geestelijke Verzorging (DGV). Hiervoor is een erkenningovereenkomst afgesloten voor een periode van drie jaar met een evaluatie-moment na twee jaar. Voor deze evaluatie is uitstel verleend. Indien uit deze evaluatie blijkt dat het functioneren van de BUN voldoende is, wordt de overeenkomst omgezet naar een overeenkomst voor onbepaalde tijd.

Het Kaski heeft in opdracht van DGV dit evaluatieonderzoek uitgevoerd. Hierbij is het functioneren van de BUN als zendende instantie onderzocht in de periode vanaf begin 2009 tot medio 2012. Bij de evaluatie zijn de criteria gehanteerd zoals genoemd in de voorlopige erkenningsovereenkomst en de onderzoeksaanvraag.

Deze criteria zijn de volgende:
- Representativiteit van de BUN.
- Kwantiteit en kwaliteit van het aanbod geestelijk verzorging.
- Het functioneren als zendende instantie binnen DGV.
- Beschikbaarheid van een universitaire opleiding.

De criteria zijn nader gespecificeerd in een toetsingskader.

Het onderzoek is gebaseerd op deskresearch, interviews en vragenlijsten. De resultaten geven de stand van zaken weer per 30 augustus 2012. We vatten hier de conclusies per criterium samen.

Conclusies ten aanzien van de vier beoordelingscriteria

Representativiteit van de BUN

De BUN heeft in haar achterban slechts een minderheid van de boeddhisten in Nederland verenigd, al is het aantal leden in de afgelopen periode iets gestegen. Westerse boeddhisten die participeren in sangha's zijn voor ongeveer de helft vertegenwoordigd; individuele boeddhisten ontbreken echter, en dit geldt ook nagenoeg geheel en al voor de etnische boeddhisten. Ondanks de diversiteit en lage organisatiegraad van het boeddhisme in Nederland achten wij een bredere vertegenwoordiging zeker haalbaar. Wat betreft de stromingen binnen het boeddhisme is de achterban van de BUN redelijk conform de verdeling in het veld. Onze conclusie is dat de BUN op dit moment nog onvoldoende de diverse groeperingen binnen het boeddhisme in Nederland vertegenwoordigt.

De toegang tot de BUN is procedureel goed beschreven en functioneert ook goed. Er is geen toegang voor individuele boeddhisten, maar dit punt is binnen de BUN momenteel in discussie. Gezien de nog te beperkte vertegenwoordiging van locale sangha's en het ontbreken van de meeste etnische boeddhisten achten wij een betere werving op zijn plaats.

De BUN heeft zich in de afgelopen periode vooral gericht op het laten functioneren van de Boeddhistische Omroep Stichting (BOS) en de Boeddhistische Zendende Instantie (BZI). De eigen activiteiten zijn – met name in het laatste jaar - nagenoeg beperkt tot het faciliteren van achterban-activiteiten. Hierbij speelt mee het karakter van vrijwilligersorganisatie, de beperkte financiële middelen en de geringe betrokkenheid van de leden. Ook in de ogen van een aanzienlijke groep leden en niet-aangesloten partijen is de effectiviteit van de BUN duidelijk voor verbetering vatbaar. Onze conclusie is dat de effectiviteit van de BUN voor de boeddhistische gemeenschap matig is.

Wat betreft de bestuurlijke en financiële stabiliteit en continuïteit van de BUN blijkt op de eerste plaats voldoende steun vanuit de achterban. In bestuurlijke zin is er een groot aantal wisselingen van bestuursleden geweest en was er medio 2011 sprake van een bestuurlijke crisis. Door een interne werkgroep is het beleid en het bestuurlijk handelen van de BUN in relatie tot BOS en BZI, maar ook breder, nader onderzocht. Deze Werkgroep Lotusbloem signaleert een aantal belangrijke tekortkomingen in het bestuurlijk functioneren van de BUN; de aanbevelingen van de commissie zijn overgenomen door de ALV. Er is tot slot sprake van een stabiele financiële situatie waarbij de middelen beperkt zijn. Wel is er onzekerheid over de claim plus boete van het Commissariaat voor de Media. Samengevat is ons inziens de bestuurlijke stabiliteit en continuïteit van de BUN in de afgelopen periode onvoldoende geweest.

Concluderend komen we tot de beoordeling dat de BUN onvoldoende beantwoordt aan het criterium van representativiteit, met name wat betreft de breedheid van overkoepeling en de bestuurlijke continuïteit en stabiliteit.

Kwantiteit en kwaliteit van het aanbod geestelijke verzorging

Wat betreft de kwantiteit kan worden geconcludeerd dat de invulling van de formatie voor boeddhistische geestelijke verzorging op orde is. Er zijn geen formele klachten van ingeslotenen over te weinig boeddhistische geestelijke verzorging. Wel blijkt men niet helemaal te kunnen voldoen aan de vraag naar meditatie vanuit een bredere groep ingeslotenen. Aan de typische efficiëntieproblemen van kleine denominaties wordt gewerkt.
De boeddhistische geestelijke verzorgers werken niet geheel volgens de dienstenspecificaties, hetgeen hoofdzakelijk een generieke afwijking betreft die ook geldt voor andere landelijk werkende denominaties. De overhead is in 2012 aanzienlijk teruggebracht.

Wat betreft de kwaliteit is in de eerste plaats de samenstelling van het huidige team boeddhistische geestelijke verzorgers voldoende adequaat met het oog op de diversiteit onder de ingeslotenen. De oververtegenwoordiging van de Zen-traditie levert gezien de vraag naar meditatie van de ingeslotenen en de bijscholing van de betreffende geestelijke verzorgers ons inziens in de praktijk geen grote problemen op.
In de tweede plaats voldoen drie van de zes boeddhistische geestelijke verzorgers aan de vereiste universitaire opleiding van boeddhistische geestelijke verzorging. De andere drie volgen momenteel een aanvullende universitaire opleiding. Daarnaast zijn er trainingen gevolgd en voldoen allen aan de in de zendingsbrieven vereiste kwalificaties voor boeddhistische geestelijke verzorging.
Tot slot blijkt dat er vanuit de ingeslotenen geen formele klachten bekend zijn over de boeddhistische geestelijke verzorging. Meditatie blijkt volgens diverse betrokken partijen in een duidelijke behoefte te voorzien.

Concluderend komen we tot de beoordeling dat kwantiteit en kwaliteit van de boeddhistische geestelijke verzorging voldoende zijn.

Het functioneren als zendende instantie binnen DGV

De aansturing van de geestelijke verzorgers door de hoofdgeestelijke op de werkvloer verloopt goed, mede via intervisie en supervisie. Er is nog geen actueel beleidsstuk over de geestelijke verzorging. Dit wordt in de nabije toekomst samen met leraren, docenten van de (ambts)opleiding en geestelijke verzorgers ontwikkeld.

De aansturing van de hoofdgeestelijke en de geestelijke verzorging door de BZI is weinig geformaliseerd. De BZI is door de BUN gedelegeerd wat betreft de geestelijke verzorging. De bestuurlijke verhoudingen en de communicatie tussen BZI en BUN zijn in de afgelopen periode niet optimaal geweest. Onze conclusie is dat de inhoudelijke aansturing van de boeddhistische geestelijke verzorging voldoende is, maar nog sterk in ontwikkeling en voor verbetering vatbaar.

Het korps van boeddhistische geestelijke verzorgers is gevormd conform de normatieve formatie. Zij zijn in het bezit van de benodigde zendingsbrieven. De benodigde aanvullende universitaire scholing van drie geestelijke verzorgers verloopt grotendeels volgens planning.
Selectiecriteria voor de geestelijke verzorgers zijn geformuleerd in het ambtelijke profiel en in het toetsingsprotocol voor de zendingsbrief. In de afgelopen drie jaar zijn alle huidige geestelijke verzorgers benoemd, via een voordracht waarbij een open procedure is gehanteerd. Volgens DGV zijn de voordrachten conform de afspraken.

In lijn met de managementplannen van DGV is er sprake van een omvangrijk kwaliteitsbeleid en een duidelijke kwaliteitsbewaking. De geestelijke verzorgers zijn zeer tevreden over het kwaliteitsbeleid en de deskundigheidsbevordering.

De BZI, vertegenwoordigd door de hoofdgeestelijke, werkt goed samen met de andere denominaties binnen DGV. Ook in de inrichtingen zelf is sprake van een goede samenwerking.

Onze conclusie is dat het functioneren van BUN/BZI als zendende instantie binnen DGV voldoende is.

Beschikbaarheid van een universitaire opleiding

De bachelor en pre-master boeddhisme aan de Vrije Universiteit Amsterdam starten in september 2012. De ambtsopleiding wordt door OCW gesubsidieerd. BZI en VU hebben in het kader van de opleiding goede contacten en recent een overeenkomst opgesteld. De BZI is volgens deze overeenkomst betrokken bij de universitaire opleiding en de ambtsopleiding, middels zitting in de curriculumcommissie. De opleiding boeddhisme is ingebed binnen de reeds bestaande bachelor- en masteropleiding Religies en Levensbeschouwing, en behoeft geen afzonderlijke accreditatie. Parallel zijn er opleidingen met betrekking tot islam en hindoeïsme. Aan het criterium van beschikbaarheid van een universitaire opleiding is volgens ons onderzoek voldaan.

Slotconclusie

De boeddhistische geestelijke verzorging aan ingeslotenen is in kwantitatief en kwalitatief opzicht voldoende. Binnen DGV en de daar van kracht zijnde bepalingen rond bijvoorbeeld inhoudelijke aansturing, kwaliteitsbeleid en denominatieve samenwerking functioneert de boeddhistische denominatie naar behoren. De universitaire opleiding boeddhisme start in september 2012 aan de VU; voor de ambtsopleiding is subsidie toegezegd door OCW.

Anderzijds hebben wij op basis van ons onderzoek geconcludeerd dat de BUN onvoldoende beantwoordt aan het criterium van representativiteit zoals dit in de voorlopige erkenningsovereenkomst is geformuleerd. Met name wat betreft de breedheid van de overkoepeling en de bestuurlijke continuïteit en stabiliteit schiet de BUN in de afgelopen periode 2009 tot medio 2012 tekort.
Daarbij tekenen wij aan dat deze criteria een lastige opgave betekenen, gezien de gefragmenteerdheid van het boeddhisme in Nederland en het karakter van de BUN als een vrijwilligersorganisatie met weinig middelen. Het siert de BUN dat zij via het interne onderzoek van de Werkgroep Lotusbloem een aantal problemen niet uit de weg gaat en zichzelf met de acceptatie van de aanbevelingen van de Werkgroep een zware agenda heeft opgelegd. Deze aanbevelingen betreffen naast bestuurlijke verbeteringen ook een mogelijke vertegenwoordiging van de individuele boeddhisten. Op basis van ons onderzoek doen wij additioneel nog de aanbeveling om de ledenwerving onder locale sangha's en etnische boeddhisten te intensiveren.

Onze conclusie is dat het functioneren van de BUN als zendende instantie bij DGV over de periode 2009 tot medio 2012 op drie van de vier genoemde criteria voldoende is geweest, maar niet wat betreft het criterium representativiteit. Wel zijn er binnen de BUN duidelijk aanzetten tot verbeteringen in dit opzicht. Daarbij komt het gegeven dat er zich geen andere vertegenwoordiging van het boeddhisme in Nederland aandient. In dit licht adviseren wij de in artikel 2.2 van de voorlopige erkenningsovereenkomst geboden mogelijkheid tot verlenging van de overeenkomst voor een bepaalde periode waarin de breedheid van overkoepeling en de bestuurlijke continuïteit en stabiliteit kunnen worden verbeterd.

1 Inleiding

1.1 Achtergrond en beoordelingscriteria

Op 24 november 2008 heeft de Minister van Justitie de Boeddhistische Unie Nederland (BUN) erkend als zendende instantie die verantwoordelijk is voor de boeddhistische geestelijke verzorging bij de Dienst Geestelijke Verzorging (DGV). Hiervoor is een erkenningovereenkomst afgesloten voor een periode van drie jaar met een evaluatiemoment na twee jaar. Deze evaluatie is uitgesteld tot 2012. Indien uit deze evaluatie blijkt dat het functioneren van de BUN voldoende is, wordt de overeenkomst omgezet naar een overeenkomst voor onbepaalde tijd.

Het Kaski is door DGV verzocht dit evaluatieonderzoek uit te voeren. Hierbij diende het functioneren van de BUN als zendende instantie onderzocht te worden in de periode vanaf begin 2009 tot medio 2012. Bij de evaluatie dienen de criteria gehanteerd te worden uit de voorlopige erkenningsovereenkomst. In de onderzoeksaanvraag van DGV zijn deze criteria nader uitgewerkt en gespecificeerd, en wel als volgt:

1) De BUN dient representatief te zijn voor de boeddhistische godsdienstige gemeenschap; onder representativiteit vallen de volgende aspecten:
   a) Breedheid van de overkoepeling.
   b) Effectiviteit.
   c) Continuïteit.
   d) Stabiliteit.
   e) Toegankelijkheid.
2) De BUN dient garant te staan voor het aanbod van boeddhistische geestelijke verzorging aan alle boeddhistische ingeslotenen; hierbij dienen zowel de kwantitatieve, als de kwalitatieve aspecten getoetst te worden.
3) De BUN dient alle algemene bepalingen in acht te nemen die gelden voor alle zendende instanties bij Veiligheid en Justitie. Die algemene bepalingen bestaan uit:
   a) Verantwoordelijkheid voor de inhoudelijke aansturing.
   b) Verantwoordelijkheid voor de vorming van het korps.
   c) Voordragen van geestelijke verzorgers.
   d) Verantwoordelijkheid voor het inhoudelijke kwaliteitsbeleid en de kwaliteitsbewaking.
   e) Denominatieve samenwerking d.m.v. permanent afstemmingsproces van de in essentie autonome besturen.
4) Er is een opleiding boeddhistische geestelijke verzorger op universitair niveau beschikbaar (vóór 24 november 2011).

Het onderzoek diende te resulteren in een eenduidig advies op basis van de onderzoeksresultaten.

1.2 Opzet

De beoordelingscriteria zijn in overleg met DGV nader gepreciseerd naar een toetsingskader met 16 onderscheiden criteria. Daarbij staat ook per criterium aangegeven welke informatie er gebruikt is. Het toetsingskader is als bijlage opgenomen.

Bij de opzet van het onderzoek zijn de volgende keuzes gemaakt:

1) In het onderzoek zijn lidorganisaties en niet-aangesloten organisaties ondervraagd. Zij worden verondersteld ook namens hun achterban te spreken. Nu zijn er binnen het boeddhisme in het Westen ook nogal wat individuele boeddhisten die niet of niet eenduidig bij een boeddhistische organisatie zijn aangesloten. Zij kunnen geen lid worden van de BUN. Deze groep is niet in het onderzoek betrokken, juist vanwege het gebrek aan organisatie en tegelijk de vermoedelijk grote diversiteit in aard en intensiteit van hun betrokkenheid bij het boeddhisme. Een dergelijk onderzoek in binnen het kader van het onderhavige evaluatieonderzoek onhaalbaar. Wel is er een interview gehouden met een vertegenwoordiger van een kleine groep zogenaamde 'ongebonden' boeddhisten. Zij kunnen niet worden gezien als vertegenwoordiger van de grote groep individuele boeddhisten, al pleiten zij wel voor een lidmaatschap van individuele boeddhisten bij de BUN. De ongebonden boeddhisten volgen de ontwikkelingen binnen het boeddhisme in Nederland met een kritisch oog en publiceren hierover veelvuldig op openboeddhisme.nl. Ook voeren zij correspondentie met het Ministerie van Justitie en het Commissariaat van de Media inzake de BUN, de Boeddhistische Zendende Instantie (BZI) en de Boeddhistische Omroep Stichting (BOS). De controverse tussen de BUN en de ongebonden boeddhisten is binnen de BUN en de Algemene Ledenvergadering van de BUN (ALV), maar ook binnen Justitie, een voortdurend punt van aandacht en heeft ook invloed op het bestuurlijk functioneren van de BUN. Met de door ons geïnterviewde vertegenwoordiger van de ongebonden boeddhisten is ook gesproken door de interne bestuurscommissie van de BUN, namelijk de Werkgroep Lotusbloem[1].
2) Er is geen direct onderzoek gedaan bij de boeddhistische ingeslotenen zelf, hoewel het natuurlijk uiteindelijk om hen gaat. Dit vergt een gecompliceerd onderzoek dat onevenredig veel tijd en middelen vergt binnen deze evaluatie. We hebben ons beperkt tot een indirecte meting, in de zin dat we door middel van de gesprekken met de boeddhistische geestelijk verzorgers, enkele portefeuillehouders uit de inrichtingen en door een analyse van de kwaliteitsbewaking en de klachtenregistratie hebben nagegaan of er voldoende aandacht is voor de wensen, behoeften en respons van de boeddhistische ingeslotenen.

[1] Zie verder in hoofdstuk 2.

3) De tussentijdse bevindingen van het onderzoek zijn voorgelegd aan het bestuur van de BUN, om aldus eventuele feitelijke onjuistheden of relevante aanvullingen te achterhalen.

Het onderzoek is uitgevoerd door middel van drie dataverzamelingstechnieken: deskresearch, interviews en een schriftelijke vragenlijst.

Deskresearch
Dit betrof de bestudering van onder meer cijfers en materiaal over boeddhisme in Nederland, statuten en relevante beleidsdocumenten van de BUN en de BZI, notulen van de ALV, documenten ten aanzien van kwaliteitsbeleid van DGV en van de boeddhistische geestelijke verzorging, zendingsbrieven, documenten met betrekking tot de universitaire opleiding, e.a.

Interviews
Voor het onderzoek zijn in overleg met de opdrachtgever face to face interviews gehouden met:

- Besturen BUN en BZI. De BUN heeft de aansturing en uitvoering van de geestelijke verzorging - zoals omschreven in de voorlopige erkenningsovereenkomst van 24 november 2008 – gedelegeerd aan een afzonderlijke stichting, namelijk de Stichting Boeddhistische Zendende Instantie (BZI). Hiervoor is een delegatie-overeenkomst gesloten tussen BUN en BZI. Gezien deze delegatie is ook een gesprek gehouden met het bestuur van de BZI.
- Boeddhistische geestelijke verzorgers: één groepsgesprek met zes geestelijke verzorgers.
- Hoofdgeestelijke.
- Directeur DGV van de Dienst Justitiële Instellingen (DJI).
- Twee portefeuillehouders geestelijke verzorging uit inrichtingen waar relatief veel boeddhistische ingeslotenen aanwezig zijn; de hoofdgeestelijke heeft hiervoor desgevraagd enkele suggesties gedaan.
- Drie sleutelinformanten met betrekking tot de universitaire opleiding, namelijk twee docenten vanuit de Faculteit Godgeleerdheid van de Vrije Universiteit Amsterdam (VU), en één ambtenaar van het Ministerie van OCW.
- Diverse niet bij de BUN aangesloten partijen. Dit betrof twee (grotere) etnische boeddhistische groeperingen, twee grote Westerse boeddhistische netwerken[2], en een vertegenwoordiger van de ‘ongebonden’ boeddhisten.

[2] Er zijn meer grotendeels niet-aangesloten clusters van sangha’s benaderd zoals Kanzeon en Zendo, maar hun netwerken bleken te informeel om een representatieve mening te achterhalen.

Bij de contacten met niet bij de BUN aangesloten partijen betrof het in enkele gevallen telefonische gesprekken of vragen via de email. Van de face to face interviews is een verslag gemaakt dat ter accordering, aanvulling of correctie is voorgelegd aan de gesprekspartners.

Schriftelijke vragenlijst
Aan de leden van de BUN is een vragenlijst opgestuurd met vragen over het bestuurlijk functioneren van de BUN, de representativiteit, het functioneren als zendende instantie en de waardering van de geestelijke verzorging. De inzenddatum is op verzoek van de BUN tussentijds verlengd, zodat de leden de vragenlijst konden insturen na een Algemene Ledenvergadering waarin de rapportage van de Werkgroep Lotusbloem[3] werd besproken. Gezien het belang van deze rapportage voor de ontwikkelingen binnen de BUN is hierin door de opdrachtgever ingestemd.
Van de 40 aangeschreven leden (bij enkele leden is in onderling overleg alleen de hoofdlocatie aangeschreven) hebben er 25 de vragenlijst geretourneerd, een respons van 63%. De responsgroep is representatief qua stroming. Verder zijn de grotere organisaties iets oververtegenwoordigd, waardoor van alle locale sangha's er 80% in de responsgroep is vertegenwoordigd. Wij achten deze respons voldoende voor het trekken van conclusies over de mening van de achterban van de BUN.

De dataverzameling is afgesloten op 30 augustus 2012.

1.3 Opbouw van het rapport

De rapportage vindt plaats aan de hand van de zestien criteria. Daarbij is een indeling gemaakt in vier hoofdstukken, conform de hoofdcriteria representativiteit, aanbod van geestelijke verzorging, functioneren als zendende instantie en universitaire opleiding.

[3] Zie verder in hoofdstuk 2.

2 Representativiteit van de BUN

2.1 Criterium 1: De BUN vertegenwoordigt voldoende groeperingen uit de boeddhistische gemeenschap

Dit is beoordeeld aan de hand van de volgende gegevens:

- Schatting van het aantal boeddhisten en boeddhistische organisaties in Nederland, plus verdeling van stromingen.
- Leden van de BUN, plus achterban.
- Veranderingen in leden van de BUN, sinds 2009.
- Omschrijving niet-aangesloten organisaties en stromingen.

Schatting van het aantal boeddhisten en boeddhistische organisaties in Nederland, plus verdeling van stromingen

Een betrouwbare en nauwkeurige opgave van het aantal boeddhisten in Nederland is er niet. Dit heeft vooral te maken met de eigen aard van het boeddhisme in Nederland. Allereerst wonen er in ons land etnische boeddhisten uit Zuidoost-Azië. Daarnaast is er een groep Nederlanders die in meer of mindere mate participeert in een meditatiegroep of -centrum. Een andere benaming voor zo'n centrum of groep is ook wel leken-sangha[4]. Sommigen van deze participanten zijn zeer intensief bij een sangha betrokken, anderen meer op afstand. Niet elk van deze personen zal zichzelf boeddhist noemen. Naast deze groep van regelmatige participanten is er bovendien ook een groep geïnteresseerden in boeddhisme en meditatie. De daadwerkelijke participatie van deze hier verder als individuele boeddhisten aangeduide personen is onbekend, maar een aanzienlijk deel van hen zal bijvoorbeeld wisselen tussen de stromingen binnen het boeddhisme en/of ook in andere nieuw-religieuze stromingen geïnteresseerd zijn. Deze groep duiden we hier aan met individuele boeddhisten.
Wanneer we het hebben over boeddhisten in Nederland, bedoelen we dus etnische boeddhisten, participanten van sangha's, en individuele boeddhisten.

Met het oog op de mate waarin de BUN de boeddhistische gemeenschap vertegenwoordigt, maken we een schatting van de omvang van de drie bovengenoemde groepen. Deze schatting zal een globaal en indicatief karakter hebben, omdat een gedetail-

[4] De term sangha verwijst naar de traditionele gemeenschap van boeddhistische monniken en nonnen in Azië. In het westen en dus in de hier relevante context gaat het om een groep volgelingen van één specifieke leraar, of deelnemers van een studiegroep of (geregelde) bezoekers van een meditatiecentrum. Om dit onderscheid aan te geven spreekt men dan van leken-sangha. In deze rapportage zullen we gemakshalve steeds van sangha's spreken.

leerde inventarisatie van het boeddhisme in Nederland een uitgebreide studie op zich zou vergen.

Eerst zullen we hier enkele bestaande, eerder uitgevoerde schattingen van het aantal boeddhisme presenteren. Vervolgens maken we zelf een actuele schatting. In relevante bronnen komen we (chronologisch) de volgende schattingen van het aantal boeddhisten in Nederland tegen:

- In de publicaties Geloven in het publieke domein (WRR, 2006) en Maatschappelijke organisaties in beeld (SCP, 2008) komt men (vooral) het afgeronde aantal van 170.000 boeddhisten in Nederland tegen[5]. Dit aantal heeft als peildatum 1-1-1999 en heeft als bron de BUN.
- In 2004 komt de BUN in het kader van de aanvraag voor de zendmachtiging met een schatting dat er ten minste 250.000 mensen in Nederland zijn 'welke ruim voldoen aan de definitie daadwerkelijke affiniteit met het boeddhisme, die meer dan incidenteel is'. Hierbinnen maakt de BUN onderscheid tussen 150.000 van oorsprong Nederlandse boeddhisten (van wie er 100.000 verbonden zijn aan boeddhistische organisaties en 50.000 die dat niet zijn) en 100.000 etnische boeddhisten[6].
- Op basis van survey-onderzoek komt men tot hogere aantallen. Volgens het onderzoek God in Nederland (2006) voelde in 2006 ruim 4% van de Nederlanders (van 18 jaar en ouder) zich (van alle religieuze en levensbeschouwelijke stromingen) het meest verwant met het boeddhisme; dit komt neer op een half miljoen Nederlanders. En in 2010 komt het NPO MediaOnderzoek & -Advies (in opdracht van de BOS) met een vergelijkbare vraag tot bijna 3% van de Nederlanders wat neerkomt op ongeveer 350.000 Nederlanders (boven de 18)[7].

De genoemde aantallen kennen ieder hun eigen onzekerheden. De aantallen uit de twee survey-onderzoeken komen voort uit redelijk ruime definities waarbij de verbondenheid met het boeddhisme vrijblijvend kan zijn. Ook bij de schatting van het aantal boeddhisten door de BUN in 2004 kunnen vraagtekens worden gesteld, in ieder geval wat betreft de actualiteit ervan. In ons eigen onderzoek kon bij een aantal ook in 2004 genoemde sangha's het actuele aantal participanten worden bepaald, en dit blijkt fors lager dan 2004. In

---

5 Dit aantal is exclusief kinderen tot 16 jaar.

6 Kinderen zijn hierbij buiten beschouwing gelaten (bij de autochtone boeddhisten gaat het om de aanhang van boeddhistische organisaties en bij de etnische boeddhisten wordt een leeftijdsgrens van 16 jaar gehanteerd).

7 Bij beide onderzoeken kan men met een ruimere definitie nog tot grotere aantallen boeddhisten komen. Zo blijkt uit God in Nederland dat nog eens driekwart miljoen Nederlanders aangeeft zich enigszins verwant te voelen met het boeddhisme en uit het NPO-onderzoek dat bij bijna 500.000 Nederlanders het boeddhisme op de tweede plaats komt als stroming die de meeste inspiratie en richting biedt. Het totaal aantal boeddhisten komt met deze bredere definities volgens beide onderzoeken respectievelijk op ongeveer 1,3 miljoen en 850.000. Wij laten deze brede definitie van boeddhist hier buiten beschouwing, omdat bij de beperkte definitie al onduidelijk is wat de genoemde verwantschap in de praktijk betekent.

de tweede plaats is het aantal etnische boeddhisten in 2004 afgeleid van het aantal eerste en tweede generatie immigranten uit landen waar boeddhisme een (redelijk) prominente rol speelt. Welk deel van die immigranten boeddhist is, is aan interpretatie onderhevig. Zo gaat de BUN er vanuit dat van de Chinese immigranten 80% boeddhist is, terwijl dit volgen het SCP (in 2009) 13% is[8]. En waar de BUN er vanuit gaat dat 10% van de Indonesische immigranten zich boeddhist beschouwt, is dit volgens het International Religious Freedom Report (US State Department) in Indonesië zelf (in 2004) ongeveer 1% is, waarbij het wel kan zijn dat juist een oververtegenwoordiging van boeddhisten uit Indonesië is geëmigreerd.

Voor een eigen berekening en inschatting van het aantal boeddhisten beginnen we bij de participanten van sangha's. Hierbij maken we gebruik van de informatie van de lidorganisaties over hun achterban, alsmede van het aantal locale sangha's[9]. In de volgende tabel wordt een overzicht gegeven van het aantal (locale) sangha's.

*Tabel 2.1 Locale sangha's anno 2012**

Locaties:	*aantal*
- behorend tot de BUN-leden	137
- behorend tot Zen.nl en geen BUN-lid**	29
- behorend tot het SIM-netwerk en geen BUN-lid**	39
- niet-behorend tot de BUN-leden, Zen.nl of het SIM-netwerk	120
totaal	**325**

* Schatting op basis van een actuele inventarisatie door openboeddhisme.nl (juli 2012) in combinatie met een inventarisatie van de websites van de BUN-leden, Zen.nl en het SIM-netwerk. De inventarisatie door openboeddhisme.nl komt tot 'meer dan 360 lokale sangha's'. We hebben op basis van een steekproef van een derde van alle locaties deze lijst een correctie toegepast op dubbeltellingen en enkele organisaties die ons inziens geen sangha zijn; daardoor komen wij op ongeveer 330 locale sangha's. Voorts brengen we hierop enkele locaties van etnische boeddhisten in mindering, omdat we hun participanten reeds onder de groep etnische boeddhisten meetellen. Aldus komen we op ongeveer 325 locale sangha's. Het 'Handboek voor leden van de BUN' (november 2010) komt tot bijna 280 locale sangha's; een vergelijking van beide bronnen laat zien dat in het handboek vooral wat kleinere locale sangha's ontbreken, vermoedelijk doordat ze recent zijn gestart.

** Zen.nl heeft volgens de eigen website 30 locaties waarvan er één (Zen.nl Eindhoven) lid is van de BUN; het netwerk Stichting Inzichtsmeditatie (SIM) heeft volgens de eigen website 44 locaties waarvan er vijf lid zijn van de BUN.

8 Gijsberts, M., Huijnk, W. & Vogels, R. (2011). *Chinese Nederlanders. Van horecaschool naar hogeschool.* Sociaal en Cultureel Planbureau, Den Haag.

9 Met locale sangha bedoelen we een specifieke meditatiegroep of specifiek -centrum. Diverse locale sangha's zijn weer onderling verbonden, soms onder één bestuur, maar deze verbanden verschillen, zodat we voor de duidelijkheid de locale sangha als eenheid hebben genomen.

Uit de vragenlijsten die zijn verstuurd aan de leden van de BUN blijkt dat het gemiddeld aantal participanten (het aantal deelnemers aan activiteiten) per locatie tussen de 150-200 personen ligt (opgave van 24 leden met 109 locaties). Voor een bepaling van het bereik van alle BUN-leden nemen we de ondergrens van 150, omdat er vermoedelijk in het bereik nogal wat dubbeltellingen voorkomen van personen die aan meerdere activiteiten deelnemen. Op deze manier komen we tot een schatting van 20.500 participanten bij de lidorganisaties van de BUN.
Voor twee grote boeddhistische netwerken of organisaties die veel autochtone Nederlanders bereiken, hebben we afzonderlijk gegevens verkregen. Aan het netwerk Stichtings Inzichtsmeditatie (SIM) zijn ruim 40 centra of zitgroepen verbonden. De locaties die *niet* vallen onder één van de leden van de BUN hebben (volgens eigen opgave) een gezamenlijk bereik van 2.000 mensen. Voor heel Zen.nl is het bereik volgens eigen opgave ruim 5.000 (voor Zen.nl zonder de locatie Eindhoven, die lid is van de BUN, komen we dan tot ongeveer 5.000 participanten).
Tot slot nemen we aan dat het bereik van de ongeveer 120 locale sangha's die niet bij de BUN (of Zen.nl of het SIM-netwerk) zijn aangesloten, ongeveer 9.000 personen bedraagt, op basis van een aanname van 75 per sangha (het bereik van de locaties van de leden van de BUN is volgens onze inschatting groter dan de locaties daarbuiten waaronder namelijk ook veel kleinere 'zitgroepen' vallen).
In totaal schatten we dat er ongeveer 36.500 mensen zijn die participeren in activiteiten van sangha's binnen (20.500) en buiten (16.000) de BUN. Niet al deze participanten zullen zichzelf als boeddhist beschouwen. Zo stelt het rapport 'Resultaten Enquête Boeddhisme in Nederland' (NPO/MediaOnderzoek en Advies, 2010) dat er in totaal 21.000 Nederlanders zijn aangesloten bij een boeddhistische groepering.

Vervolgens schatten we het aantal etnische boeddhisten op 41.000[10]. We nemen hierbij aan dat het overgrote deel van de etnische boeddhisten niet valt onder de bovengenoemde 36.500 participanten van locale sangha's (zie ook de toelichting onder tabel 2.1). Immers, de meeste etnische boeddhisten geven niet vorm aan hun religie door participatie in een sangha, maar door rituelen, donaties aan boeddhistische doelen,

[10] Hieronder vallen geen kinderen. Voor de schatting gebruiken we de CBS-gegevens over etnische minderheden in Nederland (en afkomstig uit Zuidoost Azië) als uitgangspunt. Per groep berekenen we het aantal boeddhisten, in de meeste gevallen afgeleid van het International Religious Freedom Report van het US State Department (2004) waarbij het percentage boeddhisten in de landen van herkomst wordt toegepast. Zoals reeds gesteld kunnen deze berekende aantallen afwijken van de werkelijkheid wanneer een onder- of oververtegenwoordiging van boeddhisten uit de betreffende landen naar Nederland is geëmigreerd. Voor de Chinese (en Hongkongse) immigranten hanteren we een andere (actuele en betrouwbare) bron, namelijk het eerder genoemde SCP-rapport 'Chinese Nederlanders'. En bij de immigranten uit Sri Lanka passen we het percentage uit het International Religious Freedom Report alleen toe op de niet-Tamils. Tamils vormen naar schatting 70% van alle immigranten uit Sri Lanka (aldus een inschatting in 1996 door Tamil-predikant Sadhu Singh Ratnavelayutham) en zijn hoofdzakelijk niet-boeddhistisch.

voorouderverering e.d. Van het kleine aantal etnische sangha's is alleen de Vietnamese Boeddhistische Samenwerking lid van de BUN.

Na de schatting van de participanten van de sangha's en de etnische boeddhisten komen we tot een schatting van het aantal individuele boeddhisten. We nemen hiervoor het gemiddelde tussen het aantal uit de twee eerder genoemde survey-onderzoeken, zodat we op basis hiervan kunnen concluderen dat er naar schatting 425.000 personen in Nederland (van 18 jaar en ouder) zijn met affiniteit met het boeddhisme. Minus het aantal participanten en etnische boeddhisten bedraagt dit aantal 347.500. Dit getal is een bovengrens, een ondergrens is feitelijk niet aan te geven, maar 20.000 individuele boeddhisten lijkt als minimum plausibel.

Samenvattend geeft tabel 2.2 een schatting van het aantal boeddhisten in Nederland. Deze schatting komt nagenoeg overeen met die van het Commissariaat voor de Media uit 2009[11], die concludeerde dat over het aantal boeddhisten in Nederland slechts met zekerheid kan worden vastgesteld dat het groter is dan 100.000 maar kleiner dan 500.000.

Tabel 2.2 Aantal boeddhisten anno 2012

	aantal
Participanten van sangha's die lid zijn van de BUN	20.500
Participanten van sangha's buiten de BUN	16.000
Etnische boeddhisten	41.000
Individuele boeddhisten	20.000-347.500
totaal	**97.500-425.000**

Tot slot de stromingen in het boeddhisme. Volgens het WRR-rapport *Geloven in het publieke domein* behoort 40% van de boeddhisten in Nederland tot het Tibetaans boeddhisme, 40% tot het Zen-boeddhisme en 20% tot Theravada en overige boeddhistische stromingen[12]. Een ander cijfer betreft geen personen, maar de organisaties: volgens een inventarisatie van openboeddhisme.nl (2012) is van de huidige ruim 360 locale sangha's 50% Zen, 23% Tibetaans en 27% overig (vooral Theravada).

[11] Commissariaat voor de Media, besluit van 29 december 2009.

[12] Bron hiervan is de BUN.

Leden van de BUN, plus achterban
In tabel 2.2 is aangegeven dat het aantal participanten van sangha's die lid zijn van de BUN, circa 20.500 bedraagt. Wanneer we dit cijfer betrekken op het geschatte totaal aantal boeddhisten, dan vertegenwoordigt de BUN als vereniging maximaal 21% en minimaal 5% van de boeddhisten in Nederland.

Wat de drie hoofdstromingen betreft, zijn alle stromingen in het ledenbestand van de BUN vertegenwoordigd: ongeveer 40% van de leden behoort tot het Tibetaans boeddhisme, ruim 30% tot het Zen-boeddhisme en 30% overig (vooral Theravada). Deze verdeling wijkt niet sterk af van de indeling die openboeddhisme.nl presenteert: in de BUN zijn de sangha's uit de Tibetaanse traditie iets meer vertegenwoordigd, en uit de Zen-traditie juist wat minder.

Verandering in ledensamenstelling sinds 2009
Volgens informatie van het bestuur en de notulen van de ALV zijn de afgelopen 3,5 jaar (2009-medio 2012) zes nieuwe leden verwelkomd, en heeft één organisatie afscheid genomen.

Omschrijving niet-aangesloten organisaties en stromingen.
Allereerst vermelden wij hier de etnische boeddhisten[13]. De grootste groepen onder hen zijn Thailanders (circa 15.000), Vietnamezen (10.000), Chinezen (7.000) en Japanners (5.000). De BUN telt geen leden met (vooral) etnische boeddhisten, met uitzondering van een Vietnamese sangha. Er zijn volgens het bestuur inmiddels wel goede contacten met de Chinese tempel in Amsterdam, met de (deels Japanse) Nichiren-beweging en met de Thaise monniken.
Desgevraagd zegt de Chinese tempel dat zij zich als gelieerd aan de BUN beschouwen. Men heeft geen voornemen lid te worden, omdat men zich veel meer verwant acht met de moederorganisatie die mondiaal vanuit Taiwan opereert. De informant vanuit de Nichiren-stroming zegt dat men voornemens is zich bij de BUN aan te sluiten.

De belangrijkste clusters van locale sangha's die (hoofdzakelijk) niet bij de BUN zijn aangesloten, zijn:
- Netwerk Stichting Inzichtsmeditatie (SIM), met 39 niet-aangesloten sangha's en 5 locale sangha's die wel zijn aangesloten: een nadere motivatie van deze opstelling is door de informant niet gegeven.

[13] Net als de eerdere cijfers over etnische boeddhisten gebaseerd op CBS en vooral het International Religious Freedom Report 2004 (US State Department).

- Zen.nl met 29 niet-aangesloten sangha's en 1 locale sangha die wel is aangesloten: Volgens de informant is men in gesprek met de BUN en is men voornemens lid te worden.

Zoals al eerder gesteld is er binnen de BUN geen vertegenwoordiging van individuele boeddhisten. Voor de statutenwijziging van 2009 waren de mogelijkheden daartoe ruimer. In dit licht loopt een lange discussie binnen en buiten de BUN over de vertegenwoordiging van deze individuele boeddhisten. In het recente rapport Lotusbloem wordt geadviseerd de vertegenwoordiging van de individuele boeddhisten (opnieuw) te onderzoeken, hetgeen de ALV van juni 2012 heeft overgenomen.

Conclusie

De BUN overkoepelt een minderheid van de boeddhisten in Nederland. Westerse boeddhisten die participeren in sangha's zijn voor ongeveer de helft vertegenwoordigd. Niettemin zijn er ons inziens voldoende aanknopingspunten om een aantal (grote) organisaties op afzienbare termijn binnen de BUN te halen.
Individuele boeddhisten en verreweg de meeste etnische boeddhisten ontbreken tot dusver. Het bestuur heeft de ambitie om de overkoepeling te vergroten, ook met betrekking tot de individuele boeddhisten. Wel wijst men op de aard van het boeddhisme in Nederland met de daarbij behorende lage organisatiegraad.
Wat betreft de stromingen binnen het boeddhisme (met Tibetaans boeddhisme en Zen als hoofdtradities) komt de vertegenwoordiging van locale sangha's binnen de BUN redelijk overeen met die van alle locale sangha's in Nederland. In die zin is de kwalitatieve representativiteit voldoende.
Onze conclusie is dat de BUN op dit moment nog onvoldoende de diverse groepen binnen het boeddhisme in Nederland vertegenwoordigt.

2.2 Criterium 2: De BUN is goed toegankelijk voor nieuwe leden

Dit is beoordeeld aan de hand van de volgende gegevens:

- Aard en hantering van criteria voor toetreding.
- Motieven voor eventuele toetreding, uittreding en weigering van lidorganisaties sinds 2009.
- Mening van niet-aangesloten partijen.

Aard en hantering van criteria voor toetreding

De BUN staat open voor leden die als rechtspersoon of als groepering zich ten doel stellen de boeddadharma te onderrichten dan wel algemene of specifieke belangen van het boeddhisme binnen de Nederlandse samenleving behartigen. In het huishoudelijk reglement van 18 april 2009 zijn de criteria voor toetreding nader gespecificeerd:

- De beoefening of bestudering van de boeddhadharma[14] is de belangrijkste doelstelling die ook blijkt uit activiteiten.
- Bestuur of leiding bestaat uit praktiserende boeddhisten.
- De groepering of organisatie vertegenwoordigt een substantiële en representatieve boeddhistische stroming.
- Men bestaat minstens twee jaar.
- De groepering of organisatie betaalt contributie.
- Men onderschrijft de doelstellingen van de BUN.
- Men stelt zich respectvol en tolerant op ten aanzien van boeddhistische tradities en groeperingen in Nederland.
- Men communiceert respectvol en respecteert de opvattingen van andere leden.

De procedure tot toetreding is als volgt omschreven in de statuten: het aspirant-lid dient een verzoek in bij het bestuur; het bestuur draagt het aspirant-lid voor aan de ALV, na onderzoek of men voldoet aan de criteria. Het besluit tot toetreding dient te gebeuren met minstens tweederde van het totaal aantal uitgebrachte stemmen.

Volgens het bestuur zijn in de afgelopen drie jaar door de BUN geen aanvragen geweigerd. Er zijn 6 nieuwe leden lid verwelkomd. Wel is er in voorgesprekken een enkele aanvraag ingetrokken omdat het de aanvrager duidelijk werd dat organisaties die zelf geen boeddhistische grondslag hebben, geen lid van de BUN kunnen worden. Dit gold bijvoorbeeld een yogaschool die ook een mindfulness-training in haar programma had. Tot slot zijn volgens het bestuur in voornoemde periode enkele organisaties uit de BUN getreden.

---

[14] Dit wil zeggen: van de lering van de Boeddha kennis nemen en deze volgen en praktiseren. In het Westen betekent dit veelal met name mediteren, in Azië is deze invulling veel meer op rituelen en devotie gericht.

De ondervraagde leden van de BUN geven in hun vragenlijst voor het overgrote deel aan (78%) dat zij de criteria voor toelating helder vinden.

Mening van niet-aangesloten partijen
Vanuit de etnische boeddhisten worden geen grote beletsels geformuleerd. Eén van de informanten vindt de toegankelijkheid van de BUN wat ingewikkeld vanwege de formulieren en procedures.
Vanuit de grotendeels niet-aangesloten netwerken SIM en Zen.nl merkt de informant van Zen.nl op dat er vanuit de BUN weinig initiatieven in zijn richting zijn genomen; beide informanten menen dat ook individuele boeddhisten toegelaten dienen te worden.
De vertegenwoordiger van de ongebonden boeddhisten laakt de niet-toelating van individuele boeddhisten. Hij verwijst naar het Duitse model, waarbij de individuele boeddhisten 3 stemmen hebben in de ledenvergadering. Dit zou de representativiteit en de legitimiteit van de BUN verhogen, al blijft het volgens hem een benadering omdat het moeilijk is de grote groep individuele boeddhisten te vertegenwoordigen.

Conclusie
De toegang tot de BUN is procedureel goed beschreven en functioneert ook aldus, blijkens de notulen over de toelating van nieuwe leden. Gezien de beperkte vertegenwoordiging binnen de BUN is in het verlengde van de goede toegangsprocedure ook een expliciet wervingsbeleid aan te bevelen. Er is geen toegang voor individuele boeddhisten, maar dit punt is binnen de BUN momenteel in discussie.

2.3 Criterium 3: De BUN vervult een effectieve rol voor de boeddhistische gemeenschap, zowel intern als naar de Nederlandse samenleving

Dit is beoordeeld aan de hand van de volgende gegevens:
- Beleidsplannen en jaarverslagen.
- Mening van aangesloten organisaties.
- Mening van niet-aangesloten organisaties.

Beleidsplannen en jaarverslagen
Over de afgelopen periode (2009-2011) zijn geen jaarverslagen verschenen. Er is in november 2010 een bestuursnota verschenen van het bestuur. De nota streeft naar een verdere professionalisering en formalisering van de BUN. Er worden hiertoe drie werkgroepen in het leven geroepen: organisatie en communicatie, samenleving en PR, en financiën en fondswerving. Verder worden een aantal projecten zoals bijvoorbeeld de aanvraag voor een boeddhistische basisschool en de oprichting van een hospice beschouwd als achterbanprojecten die men ondersteunt maar waarvoor men geen verantwoording neemt. De nota is besproken en aangenomen in de ALV van oktober 2010. Gezien de bestuurscrisis in 2011 (zie onder criterium 4) is aan de bestuursnota echter niet of nauwelijks uitvoering gegeven.

De effectiviteit van de BUN is volgens het bestuur erin gelegen dat men de grote diversiteit binnen het boeddhisme weet te verenigen. De effectiviteit van de BUN is enerzijds te zien in de activiteiten van BOS en BZI; op andere terreinen is dit minder, mede ook door de geringe betrokkenheid van de leden die vooral met eigen vraagstukken en activiteiten bezig zijn.

In de statuten van de BUN (art. 2) staan concrete activiteiten genoemd om de algemene doelstellingen van samenwerking, vertegenwoordiging en belangbehartiging van boeddhistische groeperingen in Nederland te realiseren. Buiten de activiteiten van BOS en BZI is hiervan volgens het bestuur in de afgelopen drie jaar gerealiseerd:
- Onderhouden van interne en externe contacten.
  - Het bestuur heeft actief gewerkt aan uitbreiding van de achterban, hetgeen met name heeft geresulteerd in verbeterde contacten met de Chinese tempel in Amsterdam.
  - Contacten in Europees verband[15].
  - Interreligieuze activiteiten.

[15] Eind september 2012 is de BUN inmiddels weer lid geworden van de Europese Boeddhistische Unie (EBU).

- Verlenen van praktische hulp en bijstand aan boeddhistische groeperingen.
  - Coördinatie en centraal beheer van een online agenda.
  - Ondersteuning bij de reeds genoemde achterbanprojecten, zoals de aanvraag voor een boeddhistische basisschool en de oprichting van een hospice;
- Informatie en documentatie.
  - Voorlichting gebeurt via de website en de nieuwsbrief; uit de kringen van de BUN wordt binnenkort een digitaal tijdschrift gestart.
  - Centraal aanspreekpunt voor verzoeken om sprekers, coördinatie van vragen van scholen en het verwijzen bij of en het beantwoorden van vragen. Dit gebeurt sinds kort vooral via de website, omdat het secretariaat hiervoor niet meer toereikend bezet is.
  - Uit de kringen van de BUN (door een oud-bestuurslid) is het initiatief genomen om bij de universiteit van Leiden een documentatiecentrum in te richten.

Enkele initiatieven uit het verleden zijn in de door ons onderzochte periode als BUN-activiteit stopgezet, zoals de werkgroep 'boeddhisme en sterven' (geen BUN-werkgroep meer, gaat verder als achterbanproject) en de werkgroep 'geëngageerd boeddhisme' (te weinig draagvlak voor specifiek boeddhistische invulling). De zogeheten jaarlijkse door BUN en BOS georganiseerde Change Your Mind Day, waarbij meditatie aan een groter publiek wordt gepresenteerd, is in 2012 niet gehouden vanwege geldgebrek.
De BUN functioneert met beperkte financiële middelen en op basis van veel vrijwillige inzet. Het bestuur kan naar eigen zeggen leven met de huidige situatie en meent dat de kernfuncties van de BUN vervuld kunnen worden. Grote operationele taken zijn gedelegeerd aan BZI en BOS en worden gefinancierd door de overheid. Men zou wel meer middelen willen hebben voor voorlichting en educatie.

Mening van aangesloten organisaties
Aan de leden is een aantal stellingen voorgelegd over de effectiviteit van de BUN:

Tabel 2.3 Mening leden BUN over effectiviteit van de BUN (n=25; in %)

De BUN:	*mee eens*	*neutraal*	*mee oneens*	*weet niet**
- organiseert voldoende activiteiten t.b.v. van de boeddh. gemeenschap	42%	42%	16%	0
- draagt bij aan de positieve beeldvorming van boeddhisten in Nederland	44%	44%	12%	0
- behartigt voldoende de belangen van alle boeddhisten in Nederland	43%	44%	13%	2

* Bij de categorie 'weet niet', waaronder ook 'geen mening' en niet ingevuld vallen, wordt het aantal leden weergegeven waarop dit betrekking heeft; zij zijn bij de gepresenteerde percentuele verdelingen buiten beschouwing gelaten.

De leden zijn niet in meerderheid van mening dat de BUN voldoende activiteiten ten behoeve van de boeddhistische gemeenschap organiseert, bijdraagt aan een positieve beeldvorming van boeddhisten in Nederland en de belangen van alle boeddhisten behartigt. Een grote groep van ruim 40% houdt zich op de vlakte. Echt negatieve beeldvorming hierover komt weinig voor (12-16% van de leden). Bijna alle respondenten hebben hierover hun mening gegeven.

Mening van niet-aangesloten partijen
De twee door ons gesproken etnische boeddhistische groeperingen hebben een positief beeld van de BUN; één van hen bespeurt wel een grote verdeeldheid binnen het boeddhisme in Nederland.
Vanuit de twee door ons gesproken netwerken van grotendeels niet-aangesloten sangha's is één reactie gegeven door Zen.nl. Men vindt de BUN weinig effectief en teveel bezig met interne zaken en conflicten. Daardoor komt de BUN te weinig toe aan een positieve beeldvorming van het boeddhisme.

Volgens de geïnterviewde vanuit de ongebonden boeddhisten is de BUN weinig effectief. Hij noemt de volgende voorbeelden: geen rol bij de fusies in de omroepwereld, website vervult geen forumfunctie, activiteiten zoals studiedagen en eigen BUN-werkgroepen lopen terug, en weinig praktische hulp aan leden. Hij wijt de gebrekkige activiteit aan het wegvallen van belangrijke inkomsten[16] en - meer structureel - aan de beperkte, met name ook bestuurlijke, betrokkenheid van de leden.

Conclusie
De effectiviteit van de BUN is in de periode 2009 tot medio 2012 vooral gericht geweest op het laten functioneren van de BOS en BZI. De eigen activiteiten daarnaast zijn door het wegvallen van extra inkomsten beperkt geworden. Men faciliteert en bemiddelt met name achterban-activiteiten. Door de bestuurlijke crisis in 2011 is ook aan de bestuursnota van 2010 geen uitvoering gegeven. Het bestuur verwijst naar het karakter van vrijwilligersorganisatie, de beperkte financiële middelen en de geringe betrokkenheid van de leden.
Ook in de ogen van een aanzienlijke groep leden en enkele niet-aangesloten partijen is de effectiviteit van de BUN duidelijk voor verbetering vatbaar.

Onze conclusie is dat de effectiviteit van de BUN voor de boeddhistische gemeenschap in de onderzochte periode matig is geweest.

[16] Betreft inkomsten vanuit ZKA, zie paragraaf 2.4.

2.4 Criterium 4: De BUN wordt gekenmerkt door bestuurlijke en financiële stabiliteit en continuïteit

Dit is beoordeeld aan de hand van de volgende gegevens:

- Statuten en statutenwijzigingen, en naleving statuten.
- Bestuurssamenstelling en –wisselingen.
- Jaarverslagen en beleidsplannen.
- Jaarrekeningen en accountantsverklaringen.
- Mening van aangesloten organisaties.

De bestuurlijke en financiële stabiliteit en continuïteit van de BUN dient ons inzien te blijken uit voldoende steun voor bestuur en beleid vanuit de achterban, een goede bestuurlijke bezetting, ordelijk bestuurlijk handelen en functioneren, en een stabiele financiële situatie.

Steun vanuit de achterban

Driekwart van de leden van de BUN is tevreden met de inspraak via de ALV (zie tabel 2.4). Ook de communicatie en transparantie naar de achterban worden positief beoordeeld. Duidelijk minder tevreden is men met de samenstelling van het bestuur als afspiegeling van de diverse stromingen. Over een beleidsplan en de verantwoording middels jaarverslagen zijn de leden eveneens wat minder positief; er is geen meerderheid van leden die deze zaken positief beoordeelt.

De communicatie tussen bestuur en leden, alsmede de transparantie van besluiten en financiën, wordt door een ruime meerderheid van de leden positief beoordeeld. Daarentegen is voor de beschikbaarheid van jaarverslagen en beleidsplannen de mening duidelijk minder positief (respectievelijk 33% en 46% stemt met deze stellingen in). Tot slot is men wel te spreken over de financiële verantwoording.

Tabel 2.4 Mening leden BUN over bestuur en beleid (n=25; in %)

	mee eens	*neutraal*	*mee oneens*	*weet niet**
- De ALV van de BUN geeft voldoende mogelijkheden tot inspraak	76%	16%	8%	0x
- De BUN communiceert voldoende met haar achterban	72%	12%	16%	0x
- De BUN is transparant naar de leken-sangha's over de genomen beslissingen	67%	25%	8%	1x
- De samenstelling van het bestuur vormt een goede afspiegeling van de diverse stromingen in het Boeddhisme	21%	58%	21%	1x
- Er is een duidelijk beleidsplan waar de BUN zich aan houdt	46%	37%	17%	1x
- Er is over de jaren 2009 en 2010 een goed jaarverslag met een verantwoording van wat de BUN heeft gedaan	33%	57%	10%	4x
- BUN is transparant over de financiële situatie	80%	16%	4%	0x

* Bij de categorie 'weet niet', waaronder ook 'geen mening' en niet ingevuld vallen, wordt het aantal leden weergegeven; zij zijn bij de percentuele verdeling buiten beschouwing gelaten.

Bestuurlijke bezetting

Het bestuur bestaat momenteel uit drie leden die in 2011 en 2012 zijn aangetreden. De zittingstermijn van de bestuursleden is maximaal drie maal vier jaar.

Sinds 2009 zijn er veel bestuurswisselingen geweest: in totaal zijn in de periode 2009 tot medio 2012 tien bestuursleden weggegaan, bij een gemiddelde bestuursomvang van 4 personen; tevens blijkt dat het aantal bestuursleden is gedaald[17]. Onder de vertrokken bestuursleden bevinden zich vier personen die pas na 2009 zijn aangetreden: zij hebben slechts kort in het bestuur gezeten, namelijk tussen een half jaar en anderhalf jaar.

Het grote aantal bestuurswisselingen heeft volgens het bestuur diverse oorzaken: regulier aftreden, tijdgebrek, persoonlijke redenen en conflicten met de ongebonden boeddhisten. De vorige voorzitter is in 2011 na een half jaar afgetreden kort voor een stemming in de ALV waarin tot zijn aftreden zou worden besloten. Dit betekende een bestuurlijke crisis. Aan de basis hiervan lagen meningsverschillen over de relaties tussen BUN, BZI en BOS, plus kritiek vanuit de ALV over het bestuurlijk handelen in dit kader[18]. Eén ALV eerder, in juni 2011, was inmiddels besloten tot instelling van de werkgroep Lotusbloem om deze kwesties te onderzoeken. Deze werkgroep heeft in mei 2012 rapport uitgebracht aan de ALV (zie hierna onder 'bestuurlijk handelen').

[17] Aantal bestuursleden per 1 januari van respectievelijk 2009 (6), 2010 (5), 2011 (3) en 2012 (2). Bron: Rapport Lotusbloem

[18] Rapport Lotusbloem, p. 3.

Bestuurlijk handelen
De statuten van de BUN dateren van 2009. Er is tevens een huishoudelijk reglement beschikbaar. In afwijking van de statuten zijn geen schriftelijke jaarverslagen verschenen over 2009, 2010 en 2011. Volgens het bestuur is de bestuurscrisis in 2011 hier mede debet aan.

Het bestuurlijk handelen is in 2011 voorwerp van discussie geworden, met name wat betreft de relaties tussen BUN, BZI en BOS. De reeds genoemde werkgroep Lotusbloem heeft in mei 2012 hierover rapport uitgebracht. Dit rapport signaleert vijf hoofdproblemen en geeft bij elk probleem een aantal aanbevelingen:

1) (Organisatorische) groeispurt die de relaties tussen BUN, BZI en BOS heeft vertroebeld.
   Het rapport pleit voor meer evenwichtige groei. Meer specifiek betreft dit verheldering van de relaties tussen BUN, BZI en BOS, i.c. transparantie en formalisering met betrekking tot benoemingsprocedures, toezicht en onderlinge communicatie, alsmede betere communicatie.
2) Gebrek aan stabiliteit van het BUN-bestuur.
   Om dit te verhelpen worden de volgende aanbevelingen gedaan: betere selectie van bestuursleden, versterking van de ALV door betere delegatie vanuit de leden, het opstellen van lange-termijndoelstellingen en betere en pro-actieve informatievoorziening vanuit het bestuur naar de ALV met betrekking tot BZI en BOS.
3) Beperkte samenwerking tussen de leken-sangha's.
   Verbetering hiervan wordt bepleit door bevordering van de onderlinge dialoog, via de organisatie van bijeenkomsten en het hierbij betrekken van de leraren.
4) Beperkte inbreng van leergezag.
   Het rapport doet de aanbeveling om een raad van leraren te formeren die gevraagd en ongevraagd advies kan geven aan BUN, BZI en BOS.
5) Aantasting van het publieke imago van het boeddhisme en van de BUN als representant hiervan. Een belangrijk aspect hierbij is de geëscaleerde controverse met de 'ongebonden' boeddhisten.
   De aanbeveling betreft het opstellen van een communicatieplan met de pers, onderzoek van de mogelijkheid om individuele boeddhisten inspraak te geven, en het zich onthouden van uitspraken over wie al dan niet boeddhist is[19].

De rapportage en aanbevelingen van het rapport Lotusbloem zijn in de ALV van juni 2012 aangenomen. Het bestuur plaatst in dit verband de volgende kanttekening. Wat

[19] Naar aanleiding van brieven in 2010 van het toenmalige BUN-bestuur aan DJI en het Commissariaat van de Media, aangaande de 'ongebonden boeddhisten'.

betreft de betrokkenheid van de individuele boeddhisten wordt onder meer naar het zogenoemde Duitse model gekeken van de Deutsche Buddhistische Union. In dit verband bestaat binnen de BUN ook het voornemen om over te gaan naar gewogen stemming in de ALV, op basis van de ledental/achterban. De individuele boeddhisten hebben in het Duitse model drie stemmen. Het bestuur van de BUN plaatst hierbij wel de volgende kanttekening: in tegenstelling tot Nederland geeft de Duitse overheid subsidie (via de zogeheten *Kirchensteuer*) om het boeddhisme professioneel te ondersteunen, bijvoorbeeld door een betaald secretariaat, terwijl in Nederland alles door vrijwilligers gemanaged wordt. Dit bemoeilijkt aansluiting van individuen vanwege de vele hiervoor benodigde contactmomenten.

Financiële situatie
Van de penningmeester zijn de jaarrekeningen over 2009 en 2010 verkregen. In deze boekjaren verkreeg de BUN van de ziektekostenverzekeraar Zilveren Kruis Achmea (ZKA) respectievelijk circa € 24.000 en € 19.000 voor marketinginspanningen in verband met een korting op de polis voor boeddhisten. De totale inkomsten bedroegen respectievelijk € 29.000 en € 24.000, zodat de bijdrage van ZKA verreweg de belangrijkste inkomstenpost was. Aan de lastenkant was het betaalde secretariaat met € 15.000 en € 18.000 de grootste post. Het boekjaar 2009 sloot af met een positief saldo van circa € 2.000, het boekjaar 2010 met een negatief saldo van bijna € 5.000. De vermogenspositie per ultimo 2010 bedroeg circa € 18.000.
Vanaf 2011 is het contract met ZKA door de BUN niet meer verlengd. Als redenen hiervoor noemt de BUN fiscale aspecten en de negatieve berichtgeving in de pers. De grote daling in inkomsten is opgevangen door het betaalde secretariaat te beëindigen. Verder zijn de contributies van de leden verhoogd. Er zijn nog geen jaarstukken over 2011 ontvangen.
De begroting over 2012 is bescheiden. Er is € 10.000 aan inkomsten opgenomen, nagenoeg geheel contributies; de lastenkant bestaat uit kleine posten voor secretariaat, kantoorbenodigdheden, publiciteit, werkgroepen, bestuurskosten en onkosten. Er is een sluitende begroting.
Er zijn over de afgelopen boekjaren geen accountantsverklaringen beschikbaar.

Op 5 juni jl. heeft het Commissariaat voor de Media (CvdM) aan de BUN een boete van € 2.500 opgelegd. Ook stelt het CvdM dat de BUN € 50.000 moet terugbetalen van de € 81.749 die de Boeddhistische Omroep Stichting (BOS) in 2009 heeft uitgegeven aan een onderzoek naar de omvang van de achterban. In de sanctiebeschikking stelt het CvdM zich op het standpunt dat dit door de BOS in 2009 uitgevoerd marktonderzoek deels onrechtmatig gefinancierd is[20]. Het bestuur van de BUN en BOS stellen in dit

[20] Sanctiebeschikking CvdM, kenmerk 25757/2012005156.

verband dat zij zich niet kunnen vinden in de onderbouwing van de sanctiebeschikking, deze verder juridisch zullen toetsen en onderzoeken, en formeel bezwaar gaan aantekenen tegen de beschikking. Bij het afsluiten van dit onderzoek was de afloop van deze zaak nog niet bekend.

Conclusie

Wat betreft de bestuurlijke en financiële stabiliteit en continuïteit van de BUN blijkt op de eerste plaats dat er voldoende steun is vanuit de achterban. Wat betreft de bestuurlijke bezetting is er sprake geweest van een groot aantal wisselingen en uiteindelijk een bestuurlijke crisis. Het beleid en bestuurlijk handelen van de BUN in relatie tot BOS en BZI, maar ook breder, is op verzoek van de ALV nader onderzocht door een interne commissie. Deze commissie Lotusbloem signaleert een aantal belangrijke tekortkomingen in het bestuurlijk functioneren van de BUN; de aanbevelingen van de commissie zijn overgenomen door de ALV. Er is tot slot sprake van een stabiele financiële situatie waarbij de middelen beperkt zijn. Wel is er onzekerheid over de claim plus boete van het Commissariaat voor de Media.
Ons inziens is er over de periode 2009-medio 2012 de bestuurlijke stabiliteit en continuïteit van de BUN onvoldoende geweest. Er zijn weliswaar mede door de commissie Lotusbloem aanzetten tot verbetering aangegeven die door de ALV zijn overgenomen, maar de implementatie en mogelijke gevolgen hiervan konden in ons onderzoek niet meer worden betrokken.

3 Kwantiteit en kwaliteit van aanbod geestelijke verzorging

3.1 Criterium 5: Alle boeddhistische ingeslotenen krijgen desgewenst voldoende boeddhistische geestelijke verzorging

Dit is beoordeeld aan de hand van de volgende gegevens:
- Omvang ingevulde formatie in relatie tot voorkeurspeiling.
- Mening van geestelijke verzorgers en hoofdgeestelijke.
- Mening van DGV.
- Mening van portefeuillehouders.

Volgens de toedeling van formatie op basis van de periodieke voorkeurspeilingen bedroeg de normatieve formatie van de boeddhistische geestelijke verzorging in 2011 5,3 fte en voor 2012 4,7 fte. Deze teruggang van formatie is conform de generieke teruggang van de totale formatie geestelijke verzorging met 10%.
Momenteel is er 4,4 fte bezetting boeddhistische geestelijke verzorging, verdeeld over zes personen. De resterende 0,3 fte is toebedeeld aan de hoofdgeestelijke voor de opstartfase van de boeddhistische geestelijke verzorging.

De arbeidsrelatie van DGV met de huidige bezetting is als volgt:
- Drie personen (2,65 fte) zijn aangesteld in vaste dienst.
- Drie personen (1,75 fte) hebben een voorwaardelijke aanstelling tot juni 2013 of 2017, in verband met verplichte aanvullende scholing.

Er is nog geen flexibele bezetting (norm van DGV is 20% flexibel en 80% vast).

Er wordt volgens de hoofdgeestelijke nog niet gewerkt met vrijwilligers binnen de geestelijke verzorging. Het plan is om sangha's justitiële inrichtingen te laten adopteren. Zowel vanuit de geestelijke verzorgers als vanuit de sangha's is er belangstelling voor de inzet van vrijwilligers.

De geestelijke verzorgers en hoofdgeestelijke geven aan dat er meer vraag naar boeddhistische geestelijke verzorging is dan zij kunnen realiseren. Dit komt huns inziens doordat de vraag naar bijvoorbeeld meditatie een grotere groep ingeslotenen aanspreekt, vanuit een brede spirituele of psychologische interesse. Dit geldt zowel voor ingeslotenen van een andere denominatie als voor ingeslotenen die in eerste instantie aangeven geen interesse te hebben in geestelijke verzorging. In het eerste geval gaat men dan bijvoorbeeld zondag naar de mis en neemt men op een ander moment deel aan een meditatiegroep. In het tweede geval willen ingeslotenen na hun aanvankelijke desinteresse voor geestelijke verzorging later toch boeddhistische

geestelijke verzorging. Volgens de hoofdgeestelijke en geestelijke verzorgers creëert hun aanbod de vraag, hierin ondersteund door de inspanningen van DGV om de kleine denominaties beter zichtbaar te maken.

Verder is de boeddhistische geestelijke verzorging als kleine denominatie minder efficiënt omdat de ingeslotenen verspreid zitten, zodat er veel overhead is in de vorm van reistijd. Vanuit DGV is een project gestart om ingeslotenen van de kleine denominaties op vrijwillige basis te clusteren, zodat de geestelijke verzorging efficiënter kan. Ook wordt gedacht aan de inzet van audiovisuele media zoals een videoconferentie. De overhead door de lange reistijden dringt men inmiddels terug omdat vanaf 1 juni 2012 de boeddhistische geestelijke verzorgers één of twee inrichtingen als vaste standplaats hebben. Daarbij wordt de reistijd voortaan deels als woon-werkverkeer gerekend, zodat er meer tijd aan de ingeslotenen kan worden besteed.

Er zijn bij DGV geen formele klachten van ingeslotenen ingediend over te weinig boeddhistische geestelijke verzorging, wel bereiken de Dienst vragen – ook vanuit de directies – naar meer aanbod van boeddhistische geestelijke verzorging.

Ook de twee portefeuillehouders signaleren dat het aanbod van boeddhistische geestelijke verzorging de vraag maar net of niet kan bijhouden. Beiden constateren dat de boeddhistische geestelijke verzorging voor een grotere groep ingeslotenen interessant is. De krapte zal blijven bestaan, want meer aanbod door grotere efficiëntie zal ook de vraag ernaar stimuleren.

DGV wijst erop dat er eind 2012 een nieuw intake- en registratiesysteem zal worden geïmplementeerd, waarbij beter inzichtelijk wordt hoeveel ingeslotenen door de geestelijke verzorging bediend worden. Op basis van deze cijfers kan de toedeling van formatie adequater gebeuren en de nu geconstateerde kloof tussen vraag en aanbod van boeddhistische geestelijke verzorging worden verkleind.

Conclusie

De invulling van de normatieve formatie voor boeddhistische geestelijke verzorging is op orde. Er zijn geen formele klachten van ingeslotenen over te weinig boeddhistische geestelijke verzorging. Wel blijkt men niet helemaal te kunnen voldoen aan de vraag naar meditatie vanuit een bredere groep ingeslotenen. Om daaraan zoveel mogelijk tegemoet te komen, wordt aan de typische efficiëntieproblemen van kleine denominaties gewerkt. Ook het clusteren van ingeslotenen kan soelaas bieden. Eind 2012 zal voorts een nieuwe wijze van formatietoedeling worden ingevoerd, waardoor het aanbod van boeddhistische geestelijke verzorging mogelijk wordt verruimd.

3.2 Criterium 6: Het aanbod en/of de achtergrond van de boeddhistische geestelijke verzorgers doet recht aan de diverse stromingen en etniciteiten binnen het boeddhisme, en is divers qua mannen en vrouwen

Dit is beoordeeld aan de hand van de volgende gegevens:

- Achtergrond geestelijke verzorgers in relatie tot achterban.
- Mening van geestelijke verzorgers en hoofdgeestelijke.
- Mening van DGV.
- Mening van portefeuillehouders.
- Mening van aangesloten organisaties.
- Mening van niet-aangesloten organisaties.

Wat betreft de drie hoofdstromingen binnen het boeddhisme zijn de 4,4 fte boeddhistische geestelijke verzorging momenteel als volgt verdeeld:

- Tibetaans boeddhisme: 0,58 fte.
- Zen: 3,24 fte.
- Theravada / Vipassana: 0,58 fte.

Ten opzichte van de door ons gehanteerde verhouding tussen de hoofdstromingen in Nederland (40% Tibetaans, 40% Zen en 20% Theravada/Vipassana en overig) is bij de geestelijke verzorgers Zen oververtegenwoordigd en het Tibetaans boeddhisme juist ondervertegenwoordigd. Desgevraagd geeft de hoofdgeestelijke aan dat de geestelijke verzorgers stroming-overstijgend dienen te werken, zoals ook aangegeven in de zendingsbrieven. Waar nodig qua achtergrond is daarom bij enkele geestelijke verzorgers uit de Zen-traditie expliciet geformuleerd dat men kennis en ervaring dient op te doen van de andere twee hoofdstromingen. Voorts wijst hij erop dat onder de groep ingeslotenen die boeddhistische geestelijke verzorging wensen, weinig etnische boeddhisten zijn of ingeslotenen die zich als boeddhist beschouwen. De vraag komt veelal vanuit een brede spirituele of psychologische interesse van ingeslotenen die aanvankelijk geen geestelijke verzorging wilden of van ingeslotenen die een multireligieuze attitude hebben. Wij zijn zelf eveneens van mening dat de meditatie-praktijk in de inrichtingen weinig stromingspecifiek is, en er in dit opzicht geen problemen ontstaan door de oververtegenwoordiging van Zen.

Wat etniciteit betreft, is er één geestelijke verzorger van Vietnamese herkomst. Hij is met name deskundig wat betreft de meer rituele vraag vanuit de etnische groepen ingeslotenen. Ook de andere geestelijke verzorgers hebben soms te maken met etnische boeddhisten. Daarbij spelen onvermijdelijk ook taalproblemen. Daarom reikt men bijvoorbeeld aan Chinese gedetineerden cd's aan met gezangen of gebeden. In het contact met etnische boeddhisten zijn gesprekken vaak moeilijk, maar meditatiebijeen-

komsten – eventueel ook in combinatie met rituelen - worden vaak wel gewaardeerd, aldus de geestelijke verzorgers.

In het huidige team van geestelijke verzorgers werken twee vrouwen (1,8 fte). Volgens de geestelijke verzorgers maakt het onder westerse ingeslotenen weinig uit of de boeddhistische geestelijke verzorger mannelijk of vrouwelijk is. Voor etnische boeddhisten kan dit soms wel uitmaken.

Volgens DGV is de diversiteit de verantwoordelijkheid van de hoofdgeestelijke en de BUN/BZI. Op dit moment zijn er met betrekking tot de boeddhistische geestelijke verzorging geen klachten of signalen binnengekomen over gebrekkige diversiteit. DGV wijst er in dit verband op dat ook bij de geestelijke verzorging vanuit andere denominaties (lang) niet altijd aan de etnische en nationale diversiteit van de ingeslotenen tegemoet gekomen kan worden.

Ook de portefeuillehouders hebben over gebrekkige diversiteit van de boeddhistische geestelijke verzorging geen klachten binnengekregen. Zij menen dat de aangeboden meditatie de ingeslotenen ten goede komt.

Mening van lidorganisaties
Van de 25 lidorganisaties die hebben geantwoord, zijn er 19 naar eigen zeggen redelijk tot goed op de hoogte van de rol die de BUN speelt als zendende instantie voor boeddhistische geestelijke verzorging. Van deze 19 hebben er vervolgens 13 hun mening gegeven over deze rol. Tweederde van hen (9) heeft de indruk dat de meeste of (bijna) alle boeddhistische ingeslotenen worden voorzien in hun behoefte aan geestelijke verzorging; volgens vier leden is het aanbod van de geestelijke verzorging momenteel ontoereikend (33%), in de zin dat lang niet alle boeddhistische gedetineerden worden voorzien in hun behoeften.
De conclusie is dat bijna de helft van de leden het aanbod van geestelijke verzorging niet goed kan beoordelen; van degenen die dit wel kunnen, is tweederde positief.

Mening van niet-aangesloten partijen
De meeste door ons benaderde niet-aangesloten organisaties kunnen de adequaatheid van aanbod en achtergrond van de boeddhistische geestelijke verzorging moeilijk beoordelen. De informant van Zen.nl meent dat het wel goed geregeld is. De geïnterviewde vanuit de ongebonden boeddhisten herkent de oververtegenwoordiging van Zen; voorts vraagt hij zich af of etnische boeddhisten een geestelijke verzorger kunnen krijgen die hun taal spreekt en hun specifieke traditie en cultuur kent.

Conclusie

De samenstelling van het huidige team boeddhistische geestelijke verzorgers is naar onze mening voldoende adequaat met het oog op de diversiteit onder de ingeslotenen. Aan de diversiteit wat betreft man-vrouw verhoudingen wordt tegemoetgekomen. Wat betreft de diverse hoofdstromen, is Zen oververtegenwoordigd ten koste van het Tibetaans boeddhisme. Gezien de vraag naar meditatie van de ingeslotenen en de bijscholing van de geestelijke verzorgers met Zen-achtergrond, levert dit ons inziens in de praktijk geen grote problemen op.

Bij een deel van de achterban en de niet-aangesloten partijen leven vragen over het aanbod aan de etnische boeddhisten. Aan de etnische diversiteit komt men in zoverre tegemoet dat er één geestelijke verzorger van Vietnamese herkomst is die Aziatische boeddhisten in de detentiecentra bijstaat. Er zijn overigens met betrekking tot mogelijk gebrekkige diversiteit geen formele klachten van ingeslotenen bekend, bij DGV noch bij de geïnterviewde portefeuillehouders.

Onze conclusie is dat aanbod en/of achtergrond van de boeddhistische geestelijke verzorgers voldoende recht doen aan de diverse stromingen en etniciteiten binnen het boeddhisme, en aan de verdeling van mannen en vrouwen.

3.3 Criterium 7: De boeddhistische geestelijke verzorgers zijn voldoende opgeleid en hebben een specifieke training gevolgd of kwalificatie behaald voor de geestelijke verzorging aan ingeslotenen

Dit is beoordeeld aan de hand van de volgende gegevens:
- Achtergrond en opleiding geestelijk verzorgers.
- Mening van DGV.
- Mening van portefeuillehouders.

In diverse documenten staan de volgende opleidingseisen geformuleerd. In het functiedocument geestelijke verzorger en in het ambtelijk competentieprofiel van de boeddhistische geestelijke verzorger is als functie-eis een academisch werk- en denkniveau opgenomen[21]. Voor een vaste aanstelling hanteert DGV een iets stringentere eis, namelijk een masterdiploma van een in Nederland erkende opleiding geestelijke verzorging in de betreffende denominatie[22].

Aan deze opleidingseisen is bij de huidige geestelijke verzorgers als volgt voldaan:
- Drie geestelijke verzorgers zijn vast aangesteld op basis van een master godsdienstwetenschappen of religiewetenschappen, met een specialisatie geestelijke verzorging.
- Drie geestelijke verzorgers zijn tijdelijk aangesteld. Zij krijgen een vaste aanstelling onder voorwaarde van voltooien van aanvullende scholing. In geval van de wetenschappelijke opgeleide is dit een master geestelijke verzorging, in geval van de twee hbo-opgeleiden een bachelor en master geestelijke verzorging.

Wat betreft specifieke trainingen hebben enkele reeds langer bij DJI werkende geestelijke verzorgers een serie trainingen ‘werken bij justitie’ gevolgd. De nieuwe geestelijke verzorgers krijgen aanvullende training via de hoofdgeestelijke. Begin 2011 hebben de geestelijke verzorgers gezamenlijk een post-academische cursus traumaverwerking en geestelijke verzorging gevolgd.

Wat betreft de specifiek vanuit de zendende instantie vereiste kwalificaties voor geestelijke verzorger voldoen volgens de hoofdgeestelijke alle zes de geestelijke verzorgers hieraan, omdat aan allen een zendingsbrief is verstrekt. Daarbij is wel de

---

21 *Organisatie- en Formatierapport Dienst Geestelijke Verzorging DJI* (2008).

22 Zoals geformuleerd in de brief van DGV van 23 november 2010 m.b.t. overgangseisen hindoe geestelijke verzorgers.

eventueel benodigde universitaire scholing als voorwaarde voor continuering van de zending opgenomen.

De portefeuillehouders hebben de indruk dat de betreffende boeddhistische geestelijke verzorgers vakbekwaam zijn en goed functioneren. Eén van hen geeft meer in het algemeen aan dat de geestelijke verzorgers beter zijn opgeleid en gekwalificeerd dan enige jaren geleden. Dit geldt wat betreft de inhoud van de zorg zelf die beter aansluit bij de behoefte van de ingeslotenen, maar ook wat betreft zaken als gedragscodes en veiligheid.

Conclusie

Drie van de zes boeddhistische geestelijke verzorgers voldoen aan de vereiste universitaire opleiding van boeddhistische geestelijke verzorging. De andere drie, van wie één een wo- en twee een hbo-opleiding hebben, volgen momenteel een aanvullende universitaire opleiding. Daarnaast zijn er trainingen gevolgd en voldoen allen aan de in de zendingsbrieven vereiste kwalificaties voor boeddhistische geestelijke verzorging.

3.4 Criterium 8: De boeddhistische geestelijke verzorgers vervullen het takenpakket zoals vastgelegd in de dienstenspecificaties van DGV

Dit is beoordeeld aan de hand van de volgende gegevens:

- Viermaandsrapportages m.b.t. tijdsbesteding.
- Mening van geestelijke verzorgers en hoofdgeestelijke.
- Mening van DGV.
- Mening van portefeuillehouders.

Van alle zes geestelijke verzorgers zijn de viermaandsrapportages over 2011 ingezien. De rapportages laten zien dat de boeddhistische geestelijke verzorgers niet alle diensten doen. Intake, bijstand in crisissituatie en meewerken aan bijzondere bijeenkomsten komen slechts incidenteel voor. Aan individuele gesprekken wordt de meeste tijd besteed, ruim de helft van de tijd die aan alle diensten tezamen wordt besteed. Een meditatiegroep en/of groepsgesprek komen daarna. Overigens geven de geestelijke verzorgers aan dat er in het kader van boeddhistische geestelijke verzorging geen strikt onderscheid te maken is tussen een bezinningsbijeenkomst, een meditatiebijeenkomst en een groepsgesprek.

Meditatiegroepen hebben de voorkeur. Meditatie is volgens de boeddhistische geestelijke verzorgers het middel bij uitstek om vertrouwen, zelfrespect en zelfreflectie bij de ingeslotenen te ontwikkelen. Soms worden ook groepsgesprekken gehouden, vaak ook aan de hand van een boeddhistisch verhaal, of men bekijkt gemeenschappelijk een film. Overigens beaamt men dat groepsgesprekken kunnen bijdragen aan het onderlinge vertrouwen tussen ingeslotenen.
De hoofdgeestelijke vult hierbij aan dat het vaste dagprogramma binnen de gevangenissen weinig ruimte laat voor het houden van groepsgesprekken. Dit is een algemeen probleem voor heel DGV. Meditatiegroepen hebben nu in de meeste inrichtingen de status gekregen van bijzondere voorziening en kunnen inbreken in het vaste dagprogramma.

De tijdsbesteding van de boeddhistische geestelijke verzorgers wijkt volgens DGV niet af van de gestelde normen, waarbij rekening wordt gehouden met het feit dat het bij de boeddhistische geestelijke verzorging om een kleine denominatie gaat met landelijk werkenden. Daarom komen zij nauwelijks toe aan intake, crisisbijstand of bijzondere bijeenkomsten.
Vanaf juli 2012 zijn de boeddhistische geestelijke verzorgers regionaal gaan werken vanuit één of twee standplaatsen, waardoor het scala aan diensten meer divers zal worden.

Er was in 2011 sprake van een hoge overhead (o.a. opleiding, overleg, wachttijd, reistijden) van 50% in de tijdsbesteding, terwijl de norm zoals vastgelegd in de dienstenspecificatie[23] maximaal 20% overhead is. De hoofdgeestelijke tekent echter aan dat dit beeld enigszins vertekend is omdat de voorbereidingstijd voor individuele en groepsactiviteiten ten onrechte onder opleiding en dus de overhead is geschaard.

Volgens DGV en de hoofdgeestelijke zal de overhead in 2012 verminderen door de reeds genoemde invoering van vaste standplaatsen. Voorts wordt voortaan reistijd deels onder woon-/werkverkeer gerekend. Mede ook door een meer correcte registratie is de overhead in de eerste vier maanden van 2012 al met 16 procenpunten gedaald. Daarnaast is vanuit DGV een project gestart om boeddhistische ingeslotenen op vrijwillige basis waar mogelijk te clusteren. Ook denkt men aan de inzet van audiovisuele media zoals een videoconferentie.

De portefeuillehouders bevestigen het geschetste beeld van de tijdsbesteding. Wat de op dit moment (nog) niet vervulde diensten betreft, is men vol vertrouwen dat de boeddhistische geestelijke verzorger dit goed zou kunnen afhandelen. Eén van de portefeuillehouders noemt als voorbeeld de betrokkenheid van de boeddhistische geestelijke verzorger bij een zogeheten 'bijzondere bijeenkomst', namelijk het Anne Frank-project[24].

Conclusie

De boeddhistische geestelijke verzorgers werken niet geheel volgens de dienstenspecificaties, hetgeen voor een groot deel een generieke afwijking betreft die geldt voor alle landelijk werkenden. Verbreding van het dienstenpakket plus reductie van de overhead wordt in 2012 aangepakt door een aantal maatregelen zoals vaste standplaats(en), reistijdberekening en eventuele clustering van ingeslotenen. De overhead is inmiddels aanzienlijk teruggebracht. De vervulling van het dienstenpakket is gelet op de specifieke situatie van een kleine denominatie ons inziens voldoende.

---

23 *Samenvatting eindrapport 'dienstenspecificaties' DGV*. In: Documenten en richtlijnen m.b.t. geestelijke verzorging binnen justitiële inrichtingen (DGV, november 2011).

24 Project van DGV, Stichting Exodus en de Anne-Frankstichting om discriminatie onder ingeslotenen onder hun aandacht te brengen.

3.5 Criterium 9: Er is voldoende aandacht voor de wensen, behoeften en respons van de boeddhistische ingeslotenen

Dit is beoordeeld aan de hand van de volgende gegevens:

- Klachtenregelingen en omgang met klachten.
- Mening van geestelijke verzorgers en hoofdgeestelijke.
- Mening van DGV.
- Mening van portefeuillehouders.

Er zijn bij DGV de afgelopen drie jaren geen klachten van ingeslotenen binnengekomen over de boeddhistische geestelijke verzorgers. DGV verwijst in dit kader naar de studie *Geestelijke verzorging in detentie*[25], waaruit in zijn algemeenheid voor de geestelijke verzorging blijkt dat aanbod en vraag soms uiteenlopen, bijvoorbeeld een meer op *coping,* dat wil zeggen op de omgang met problemen en stress, gerichte vraag versus een traditioneel religieus aanbod. In hoeverre deze discrepantie specifiek speelt bij de boeddhistische geestelijke verzorging, kan DGV niet zeggen. Wel merkt men, zoals eerder al gezegd, dat de vraag naar boeddhistische geestelijke verzorging groter is dan het aanbod dat men op dit moment kan doen.
Volgens de geestelijke verzorgers hebben de ingeslotenen hiervoor begrip, mede gezien de beperkte mogelijkheden van een kleine denominatie die tot voor kort landelijk werkte.

De hoofdgeestelijke meent dat een belangrijk motief van ingeslotenen om voor meditatie te kiezen, pragmatisch is, namelijk zelfbeheersing. En tegelijk is het boeddhisme ook niet normerend, en begint niet over schuld en boete. Men krijgt volgens hem vanuit de inrichtingen goede feedback. Ook vanuit de psychologen krijgt men doorverwijzingen.

De portefeuillehouders menen dat meditatie de ingeslotenen zeer ten goede komt. Er zijn hen geen klachten bekend over de boeddhistische geestelijke verzorging.

Conclusie

Er zijn vanuit de ingeslotenen geen formele klachten bekend over de boeddhistische geestelijke verzorging. Meditatie blijkt volgens diverse betrokken partijen in een duidelijke behoefte te voorzien.

---

[25] L. Oliemeulen e.a. 2010.

4 Functie van zendende instantie

4.1 Criterium 10: Er is vanuit de BUN/BZI respectievelijk de hoofd-geestelijke voldoende inhoudelijke aansturing van de geestelijke verzorging

Dit is beoordeeld aan de hand van de volgende gegevens:

- Relatie BUN-BZI.
- Mening van bestuur BUN.
- Mening van bestuur BZI.
- Borging deskundigheid ten aanzien van geestelijke verzorging.
- Mening van geestelijke verzorgers en hoofdgeestelijke.
- Mening van DGV.

Relatie BUN-BZI

De Bun heeft op 3 april 2009 een delegatie-overeenkomst gesloten met de Stichting Boeddhistische Zendende Instantie, waarin de BUN de BZI machtigt uitvoering te geven aan hetgeen in de voorlopige erkenningsovereenkomst van 24 november 2008 is gesteld[26]. Het bestuur van de BZI zal de BUN tenminste eenmaal per jaar informeren over beleid en financiële verantwoording.

In de statuten van de BZI van 23 april 2010 staan als belangrijkste doelstellingen vermeld:

- Verzorging van de boeddhistische geestelijke verzorging, in het licht van de door de BUN gedelegeerde uitvoering van de voorlopige erkenningsovereenkomst tussen Justitie en BUN.
- Opzetten en onderhouden ambstregister boeddhistische geestelijke verzorgers.
- Kwaliteitsbewaking (academische) beroepsopleiding boeddhistische geestelijke verzorger.

De BZI richt zich expliciet ook op (komende) geestelijke verzorging bij de Krijgs-macht en in zorginstellingen.

De BZI heeft op 1-2-2012 de drie statutair verplichte bestuursleden. De stichting is statutair verplicht jaarlijks een financieel verslag op papier te stellen. Deze zijn niet voorhanden. Het bestuur geeft desgevraagd aan niet over middelen te beschikken. De beperkte kosten worden op individuele basis bij de BUN gedeclareerd.

---

26 Delegatieovereenkomst BUN-BZI, Amsterdam 3 april 2009.

Als reden om indertijd de BZI op te richten voeren BUN en BZI aan dat door de stichtingsvorm bestuurlijke en beleidsmatige continuïteit en stabiliteit worden gegarandeerd die – gezien het verenigingskarakter van de BUN – nodig zijn in de relatie tot de overheid. In het rapport Lotusbloem (p.13) wordt met betrekking tot de oprichting van de BZI verwezen naar een advies van KPMG zoals neergelegd in de Representativiteitstoets Hindoeraad Nederland, om te komen tot een deskundige en voldoende onafhankelijke commissie met betrekking tot de voordracht en inhoudelijke begeleiding van geestelijke verzorgers[27]. De oprichting van de BZI als formeel van de BUN onafhankelijke organisatie wordt gezien als in lijn met dit advies.
Vanuit DGV wordt aangegeven dat de contacten met de BZI goed verlopen. Er is vier keer per jaar overleg met hen.

Wat de deskundigheid betreft, heeft één van de bestuursleden van de BZI als achtergrond theologie en psychotherapie. Voorts hebben de BZI en de hoofdgeestelijke toenadering gezocht tot een aantal deels bij de huidige geestelijke verzorgers betrokken leraren om de religieus-inhoudelijke aspecten van de boeddhistische geestelijke verzorging nader uit te werken en de deskundigheid hierover te borgen.

In het rapport Lotusbloem wordt geconcludeerd dat wat betreft BUN en BZI (en ook de BOS) in het recente verleden de onderlinge bestuurlijke verhoudingen en de informatievoorziening te wensen overlieten. De werkgroep adviseert dan ook om de communicatie over de geestelijke verzorging vanuit de BZI met de BUN en ALV te verbeteren en te borgen. Dit advies is door de ALV van 9 juni jl. overgenomen. Binnen het bestuur van de BUN is in lijn hiermee in het afgelopen jaar reeds een portefeuillehouder BZI benoemd. Het bestuur van de BZI geeft aan dat de relatie met de BUN momenteel goed is, met onderling constructief overleg. Twee keer per jaar wordt het bestuur van de BUN bijgepraat.
Wat het inhoudelijke beleid betreft, stelt het bestuur van de BUN dat het achter de lijn staat die de BZI volgt met betrekking tot de aansturing van de geestelijke verzorging en het onderbrengen van een (ambts)opleiding aan de VU.

Relatie BZI - hoofdgeestelijke
De aanstelling van de hoofdgeestelijke in 2009 is gebaseerd op een voordracht van de BZI in oprichting in overleg met de BUN. Er was één voordracht, waarover vooraf ook overleg met DGV is geweest. Vanuit DGV is verder de normale selectieprocedure doorlopen.

---

[27] Representativiteitstoets Hindoeraad p. 53-54.

De hoofdgeestelijke informeert de BZI regelmatig en krijgt feedback (collegiale intervisie). Er is geen duidelijke omschrijving van de relatie. Er is ook geen formeel functioneringsgesprek met de hoofdgeestelijke, men heeft wel veel contact. De relatie tussen BZI en hoofdgeestelijke is goed. Vanwege transparantie naar de achterban van de BUN is volgens de BZI wat meer formalisering van de relatie met de hoofdgeestelijke wellicht wenselijk.

De BZI is uiteindelijk de instantie die het inhoudelijke beleid rond de geestelijke verzorging bepaalt. De hoofdgeestelijke heeft hierin een voortrekkersrol en de BZI is in dit opzicht vooral een gesprekspartner en steun. Het hele aansturingsproces binnen de geestelijke verzorging moet volgens het bestuur nog meer vorm krijgen, zonder dat men te formeel wil zijn. Het gaat om de toegevoegde waarde. Elke vier maanden overlegt de BZI met de directeur DGV tezamen met de hoofdgeestelijke. Daarnaast is er gezamenlijk met de andere denominaties jaarlijks overleg met de staatssecretaris en één keer per jaar met de hoofddirecteur Uitvoering van DJI.

Inhoudelijke aansturing en borging deskundigheid
Er is op dit moment geen actueel en geldend visiedocument op de boeddhistische geestelijke verzorging. Bij aantreden van de hoofdgeestelijke in 2009 lag er een document uit 2007[28], maar dit speelt volgens hem geen leidende rol.
De deskundigheid ten aanzien van geestelijke verzorging wordt – aldus de hoofdgeestelijke - geborgd door het reeds genoemde, recent ingestelde contact met de leraren: het betreft leraren vanuit de diverse hoofdstromingen, die een verbinding hebben met de geestelijke verzorgers. Zij vormen het leergezag, met inachtneming van de grote diversiteit binnen en tussen tradities. Aan hen wordt ook een nadere invulling van de geestelijke verzorging gevraagd vanuit de diverse tradities, in communicatie over en weer met de geestelijke verzorgers zelf. Straks wordt deze invulling uiteraard ook vanuit de ambtsopleiding aan de VU gedaan. Hierdoor ontstaat een driehoek van traditie, praktijk en wetenschap. Dit zal resulteren in een nieuw visiedocument dat samen met de geestelijke verzorgers, de genoemde leraren uit de diverse tradities en de ambtsopleiding aan de VU wordt opgesteld.
Op termijn wordt dit contact met de leraren een soort van klankbord- of adviesgroep voor de BZI. Aldus kan draagvlak binnen de tradities voor de boeddhistische geestelijke verzorging worden gevormd en kan de boeddhistische geestelijke verzorging binnen de tradities worden verankerd.

---

28 *Missie en werkwijze boeddhistische geestelijke verzorging van gedetineerden*, 12 november 2007 (geen auteur vermeld; volgens de hoofdgeestelijke opgesteld in samenspraak door de werkgroep BZI in oprichting).

De geestelijke verzorgers zijn zeer te spreken over de aansturing door de hoofdgeestelijke. Er is nog geen handboek boeddhistische geestelijke verzorging, maar een inhoudelijk begrippenkader zal al doende worden ontwikkeld. De boeddhistische geestelijke verzorging is nog jong, zo wordt benadrukt, en het is nu in een fase van pionieren. Men is bezig met het vertalen van de boeddhistische leer en praktijk naar de concrete situatie van ingeslotenen. De geestelijke verzorgers verwijzen in dit verband naar het reeds genoemde contact met de leraren.
Wetenschappelijke onderbouwing, mission statements en visie worden door de geestelijke verzorgers nog niet gemist; volgens de geestelijke verzorgers wordt het beroep met name uitgevoerd op basis van de eigen beoefening, in casu de spirituele inspiratie vanuit de meditatie. Voor 2012 zijn vier tweedaagse studiedagen gepland waarbij men samen met de leraren specifieke plannen wil ontwikkelen voor de geestelijke verzorging aan ingeslotenen. Thema's hierbij zullen zijn: de omgang met schuld en boete, karma, relatie slachtoffer/dader, het ontwikkelen van een binnen het boeddhisme breed geaccepteerd begrippenkader, et cetera.
DGV vindt een vertaling van de boeddhistische praktijk in de sangha's naar de geestelijke verzorging in gevangenissen wenselijk, met name ook vanwege praktische richtlijnen over bijvoorbeeld feestdagen. De hoofdgeestelijke geeft volgens DGV goede aansturing aan het inhoudelijke ontwikkelingsproces. Er is overigens wel een inhoudelijk, 'ambtelijk' competentieprofiel opgesteld door de BZI, naast en in overeenstemming met het 'ambtenaarlijke' profiel vanuit de overheid. Dit profiel is opgenomen in het Organisatie- en Formatierapport van de DGV uit 2008. De profielen van alle denominaties zijn in 2009 gezamenlijk door de minister goedgekeurd.

Tot slot zij hier vermeld dat er naar enkele handelingswijzen binnen de boeddhistische geestelijke verzorging op dit moment een onderzoek wordt uitgevoerd door het Bureau Integriteit en Veiligheid van DJI, op basis van enkele burgerklachten. Bij de afronding van dit rapport liep het betreffende onderzoek nog.

Conclusie

De aansturing van de geestelijke verzorgers door de hoofdgeestelijke op de werkvloer verloopt goed, mede via intervisie en supervisie. Er is geen actueel beleidsstuk over de geestelijke verzorging, maar dit wordt door de geestelijke verzorgers niet gemist. Het inhoudelijke beleid wordt in de nabije toekomst samen met een gremium van leraren en de VU nader ontwikkeld, in samenspraak met de praktijk zoals de geestelijke verzorgers die ervaren.

De aansturing van hoofdgeestelijke en de geestelijke verzorging door de BZI verloopt goed, maar is weinig geformaliseerd. Het bestuur van de BZI acht meer formalisering wenselijk.

De BZI is door de BUN gedelegeerd wat betreft de geestelijke verzorging. De bestuurlijke verhoudingen en de communicatie tussen BZI en BUN zijn sinds 2009 niet steeds optimaal geweest. Door de Werkgroep Lotusbloem zijn verbeteringen voorgesteld en inmiddels door de ALV aangenomen.

Onze conclusie is dat de inhoudelijke aansturing van de boeddhistische geestelijke verzorging op zich voldoende is, maar wel nog sterk in ontwikkeling. Aan inhoudelijke visie-ontwikkeling, verbetering van de communicatie en verduidelijking van relaties wordt door betrokkenen gewerkt.

4.2 Criterium 11: Er is een korps van geestelijk verzorgers gevormd

Dit is beoordeeld aan de hand van de volgende gegevens:
- Omvang ingevulde formatie in relatie tot voorkeurspeiling.
- Zendingsbrieven.

Volgens de toedeling van formatie op basis van de voorkeurspeilingen bedroeg de normatieve formatie van boeddhistische geestelijke verzorger in 2011 5,3 fte en voor 2012 4,7 fte. Momenteel is er 4,4 fte bezetting boeddhistische geestelijke verzorging, verdeeld over zes personen. De resterende 0,3 fte is toebedeeld aan de hoofdgeestelijke voor de opstartfase van de boeddhistische geestelijke verzorging.

De arbeidsrelatie van DGV met de huidige bezetting is als volgt:
- Drie personen (2,65 fte) zijn aangesteld in vaste dienst.
- Drie personen (1,75 fte) hebben een tijdelijke aanstelling tot juni 2013 of 2017, in verband met verplichte aanvullende scholing. Deze aanvullende scholing verloopt grotendeels volgens schema. Vertraging hangt samen met de verlate start van de opleiding aan de VU, waar de master pas in 2013 zal beginnen.
  Er is (nog) geen flexibele bezetting (norm van DGV is 20% flexibel en 80% vast).

Alle geestelijke verzorgers hebben een zendingsbrief van de BZI. Hierbij is volgens de hoofdgeestelijke overigens geen sprake van autorisatie door een leraar. Dat kan alleen vanuit de tradities.

Bij de drie geestelijke verzorgers die tijdelijk zijn aangesteld, is ook in de zendingsbrief de voorwaarde opgenomen dat zij (afhankelijk ook van de start van de opleiding aan de VU) een master boeddhistische geestelijke verzorging behalen. Bij twee geestelijke verzorgers uit de Zen-traditie is expliciet opgenomen dat zij traditieoverstijgend leren werken en daartoe in overleg met de hoofdgeestelijke een studieprogramma volgen waarin zij kennis en ervaring opdoen met betrekking tot Tibetaans en Theravada boeddhisme.

Conclusie

Het korps van boeddhistische geestelijke verzorgers is gevormd conform de normatieve formatie. Zij zijn in het bezit van de benodigde zendingsbrieven. De benodigde aanvullende scholing van drie geestelijke verzorgers verloopt grotendeels volgens planning.

4.3 Criterium 12: De BZI respectievelijk de hoofdgeestelijke verzorgt een adequate voordracht van geestelijke verzorgers

Dit is beoordeeld aan de hand van de volgende gegevens:

- Selectiecriteria en selectieprocedure ten aanzien van de voordrachten.
- Mening van hoofdgeestelijke.
- Mening van DGV.

Er is een duidelijke opstelling van de selectiecriteria opgenomen in het ambtelijke competentieprofiel. Er is geen beschreven procedure voor de voordracht van eventuele kandidaten. Overigens geldt dit voor meer denominaties, en hanteert elke hoofdgeestelijke zijn eigen manier van voordracht[29].

De hoofdgeestelijke geeft aan dat er in 2010 door de BZI een open procedure is gevolgd waarbij 80 sollicitanten zich hebben gemeld. Bij de verdere selectie is de eis van relevant academisch niveau (religiewetenschap of algemene geestelijke verzorging) gehanteerd. Door de BZI en de hoofdgeestelijke zijn afzonderlijk gesprekken gevoerd met de kandidaten. Daarbij heeft men pas in tweede instantie naar stromingen gekeken, maar allereerst naar persoonlijke kwaliteiten en de worteling in de eigen boeddhistische stroming. Er is uiteindelijk wel een etnische boeddhistische geestelijke verzorger aangesteld, met als voorwaarde het volgen van een academische opleiding. De uiteindelijk aangestelde personen hebben allen een gesprek met een benoemingsadviescommissie gevoerd en een assessment gedaan (in overleg met DGV), met het oog op het functioneren binnen DJI. DGV geeft aan dat de voordrachten van de boeddhistische geestelijke verzorgers conform de afspraken zijn verlopen.

Bij nieuwe vacatures is de procedure als volgt: de BZI stelt een commissie samen. Naast de commissie heeft de hoofdgeestelijke een eigen gesprek met kandidaten. Gezamenlijk wordt dan de voor te dragen kandidaat geselecteerd. De formele voordracht bij DGV gebeurt door de hoofdgeestelijke.

Conclusie

Selectiecriteria voor de geestelijke verzorgers zijn geformuleerd in het ambtelijke profiel en in het toetsingsprotocol voor de zendingsbrief. In de afgelopen drie jaar zijn alle huidige geestelijke verzorgers benoemd, via een voordracht waarbij een open procedure is gehanteerd. Volgens DGV zijn de voordrachten conform de afspraken. Onze conclusie is dat de voordracht van geestelijke verzorgers adequaat gebeurt.

---

[29] Wat betreft de ‘ambtenaarlijke’ kant en de uiteindelijke benoeming door de directeur DGV is er een beschreven sollicitatieprocedure, met o.a. een assessment.

4.4 Criterium 13: Er is sprake van kwaliteitsbeleid en kwaliteitsbewaking met betrekking tot de geestelijke verzorging

Dit is beoordeeld aan de hand van de volgende gegevens:

- Instrumenten en verslagen ten aanzien van kwaliteitsbeleid en kwaliteitsbewaking.
- Deskundigheidsbevordering, intervisie, supervisie e.d.
- Mening van bestuur BZI.
- Mening van geestelijke verzorgers en hoofdgeestelijke.
- Mening van DGV.

Kwaliteitsbeleid

Het kwaliteitsbeleid binnen de denominaties is mede afgeleid van de jaarlijkse beleidsplannen van DGV. De hoofdgeestelijke van elke denominatie maakt op basis hiervan jaarlijks een plan met begroting voor het budget voor kwaliteitsverbetering (studiedagen, opleiding). Dit wordt verder bewaakt in de reguliere planning & control cyclus, hetgeen volgens DGV binnen de boeddhistische geestelijke verzorging goed gebeurt.

In het managementplan boeddhistische geestelijke verzorging voor 2012 zijn wat betreft kwaliteitsbeleid de volgende punten opgenomen, voor zover niet onderdeel van de generieke kwaliteitsbewaking (per punt is door de hoofdgeestelijke de mate van realisatie aangegeven):

- Ten aanzien van de ingeslotenen:
  - Deelname van de boeddhistische geestelijke verzorging aan het denominatieoverstijgende project Levensschool[30]: gerealiseerd.
  - Ontwikkeling van specifiek aanbod binnen de zogeheten TRA-uren[31]. Gerealiseerd via samenwerking met de Radboud Universiteit waarbij een mindfulnessprogramma is ontwikkeld dat in september 2012 wordt gestart.
  - Video-conferentie: start pilot voorzien voor november 2012.
  - Inzet vrijwilligers: is nog niet gerealiseerd, wordt aan gewerkt.
- Ten aanzien van de denominatieve samenwerking:
  - Volwaardig onderdeel uitmaken van het lokale team geestelijke verzorgers: vanaf juni 2012 gerealiseerd door aanwijzing van standplaats(en).
  - Professionele ondersteuning vanuit andere denominaties: wordt gecontinueerd door twee keer per jaar supervisie door een gecertificeerde supervisor.
  - Deelname interreligieuze dialoog: de hoofdgeestelijke behartigt dit, bijvoorbeeld bij de interreligieuze Prinsjesdagviering.

---

30 Dit project is beschreven in de *Notitie ten behoeve van het Bestuurlijk Overleg tussen de Staatssecretaris van Veiligheid en Justitie en de Zendende Instanties op 5 december 2011*.

31 Terugkeer-bevorderende en Recidive-bestrijdende Activiteiten.

- Samenwerking met opleidingen aan de VU: behartigt hoofdgeestelijke.
- Deelname studiedagen andere denominaties: doet hoofdgeestelijke.

- Ten aanzien van de geestelijke verzorgers:
  - Studiedag met moslims en hindoes over geestelijke verzorging in detentiecentra: is gehouden.
  - Studiedagen met leraren: er zijn 4 studiedagen gepland, met telkens 2 leraren uit 2 hoofdstromen. De eerste studiedag is gepland in oktober.
  - Betrokkenheid bij project 'Zichtbaarheid kleine denominaties'[32]: heeft de aandacht in de teamvergaderingen.
  - Miniseminar bij de start van de opleiding aan de VU: gerealiseerd op 7 juni jl.
- Ten aanzien van de samenleving:
  - Creëren draagvlak voor boeddhistische geestelijke verzorging binnen de tradities en sangha's: zit nog in de planning; wordt aan gewerkt via inzet van vrijwilligers en via de betrokkenheid van leraren, bijvoorbeeld op de vier genoemde studiedagen.

Kwaliteitsbewaking

De generieke instrumenten voor de kwaliteitsbewaking en sturing zijn:

- Viermaandsrapportages: deze laten – zoals al eerder beschreven bij criterium 8 - dat er in 2011 een grote overhead was van gemiddeld 50%. Van de voor 2012 gestelde doelstelling van 20% reductie is inmiddels 16% gerealiseerd.
- Locatiewerkplannen: in de reguliere locatiewerkplan-overleggen met de locatiewerkplanhouders en het team geestelijke verzorgers wordt gezamenlijk een werkplan opgesteld. Op minimaal 75% van de locaties dient dit in 2012 gerealiseerd te zijn.

  Er is met betrekking tot de boeddhistische geestelijke verzorging één locatiewerkplan 2012 beschikbaar gesteld door een geïnterviewde portefeuillehouder; op de andere locatie waren nog geen plannen beschikbaar. De boeddhistische geestelijke verzorger functioneert naar behoren mee in het team, en in de vervulling van de diensten. Er worden geen specifieke taken vervuld, vanwege het landelijk werken.
- Klachtenprocedure: er is een formele klachtenprocedure voor ingeslotenen. Er zijn de afgelopen drie jaar geen klachten binnengekomen over de boeddhistische geestelijke verzorging.
- Tweemaandelijks overleg van hoofdgeestelijke met geestelijke verzorgers: in plaats hiervan is er maandelijks in Den Haag teamoverleg en intervisie. Eenmaal per jaar is er één op één een voortgangsoverleg tussen hoofdgeestelijke en geestelijke verzorger.

---

[32] Dit project is beschreven in de *Notitie ten behoeve van het Bestuurlijk Overleg tussen de Staatssecretaris van Veiligheid en Justitie en de Zendende Instanties op 5 december 2011* .

- Periodiek teamoverleg (minimaal vier keer per jaar): dit vindt maandelijks plaats in Den Haag.
- Functioneringsgesprekken: in 2011 en 2012 zijn deze gehouden.

Deskundigheidsbevordering
Verschillende vormen worden door de hoofdgeestelijke aangegeven. Naast de reeds genoemde studiedag met moslims en hindoes over geestelijke verzorging in detentiecentra, de studiedagen met leraren en het miniseminar aan de VU betreft het:
- Supervisie door geestelijke verzorger uit andere denominatie.
- Maandelijkse intervisie binnen team boeddhistische geestelijke verzorgers.

De boeddhistische geestelijke verzorgers zijn zeer te spreken over het kwaliteitsbeleid, de kwaliteitsbewaking en de deskundigheidsbevordering. Er is zeer geregeld werkoverleg, inter- en supervisie; verder noemt men de functioneringsgesprekken. Er is voorts deskundigheidsbevordering via studiedagen en er is gelegenheid voor persoonlijke ontwikkeling. De hoofdgeestelijke heeft hier heel veel werk van gemaakt en het functioneert volgens de geestelijke verzorgers optimaal. De hoofdgeestelijke gaat niet iedere twee maanden langs op locatie, maar de geestelijke verzorgers komen elke maand naar Den Haag. Ook is er zeer geregeld telefonisch overleg met de hoofdgeestelijke. De boeddhistische geestelijke verzorgers zijn enthousiast en gemotiveerd voor hun werk.

Conclusie
In lijn met de managementplannen van DGV is er sprake van een omvangrijk kwaliteitsbeleid en een duidelijke kwaliteitsbewaking. Voor de (deels generieke) tekortkomingen wat betreft de viermaandrapportages zijn in 2012 structurele oplossingen geïmplementeerd.
De geestelijke verzorgers zijn zeer tevreden over het kwaliteitsbeleid en de deskundigheidsbevordering.

4.5 Criterium 14: De BZI respectievelijk de hoofdgeestelijke werkt naar behoren samen met de andere denominaties binnen DGV, en daarbuiten

Dit wordt beoordeeld aan de hand van de volgende gegevens:
- Mening van hoofdgeestelijke.
- Mening van DGV.
- Mening van portefeuillehouders.

De samenwerking krijgt met name gestalte via de hoofdgeestelijken van de diverse denominaties. Naar mening van de hoofdgeestelijke gaat de samenwerking binnen het MT van DGV prima. Hij geeft aan dat er goede contacten zijn met de hoofden van de andere denominaties, zowel bestuurlijk als religieus-inhoudelijk. Met name vanuit de protestantse denominatie is veel bijgedragen aan inhoudelijke en praktische ondersteuning in de opstartfase. Overigens onderscheidt de hoofdgeestelijke zich door een sterk bedrijfsmatige insteek en visie op de geestelijke verzorging waarbij de ontwikkelingen binnen DJI en DGV voor hem een belangrijk ijkpunt zijn.

Het functioneren in dit opzicht van de boeddhistische hoofdgeestelijke wordt door DGV als zeer goed beoordeeld, met name ook op het gebied van management en organisatie.
De hoofdgeestelijke vervult - los van de functie van hoofdgeestelijke - samen met de directeur DGV de taak van centraal vertrouwenspersoon integriteit binnen DJI. Hij is hiertoe aangewezen door de hoofddirectie van DJI, met instemming van de groepsondernemingsraad. Volgens de directeur DGV vormt deze extra taak van de hoofdgeestelijke geen probleem voor zijn functioneren binnen het MT.

DGV hoort vanuit de inrichtingen goede signalen over de verbindende functie die de boeddhistische geestelijke verzorgers vervullen.
Aan de twee portefeuillehouders is gevraagd naar de samenwerking van de boeddhistische geestelijke verzorger met de andere geestelijke verzorgers. Volgens hen gaat dit prima. Er is een uitstekende samenwerking binnen de teams. Beide portefeuillehouders overleggen met de teams, respectievelijk halfjaarlijks tot zeswekelijks.
In één inrichting is een locatiewerkplan 2012 opgesteld. Daaruit blijkt dat de betreffende boeddhistische geestelijke verzorger in 2011 één dag werkzaam was in de inrichting, en daarom als landelijk werkende geen specifieke taak had binnen het team.

Conclusie

De BZI, vertegenwoordigd door de hoofdgeestelijke, werkt goed samen met de andere denominaties binnen DGV. Ook in de inrichtingen zelf is sprake van een goede samenwerking.

5 Universitaire opleiding

5.1 Criterium 15: Uiterlijk 24 november 2011 gaat de universitaire opleiding tot boeddhistische geestelijke verzorger van start

Dit is beoordeeld aan de hand van de volgende gegevens:

- Documenten en informatie ten aanzien van de opleiding.

De (ambts)opleiding tot boeddhistisch geestelijke wordt ondergebracht bij de VU. De opleiding betreft een bachelor en master 'Religies en Levensbeschouwing', met specialisatie boeddhisme. De opleiding is voltijds en deeltijds. De opleiding start in september 2012, waarmee met enige vertraging aan het criterium is voldaan. De oorzaak van de vertraging lag bij de overheid en had betrekking op de financiering.
In dit kader is op 31 maart 2012 een overeenkomst[33] opgesteld tussen de VU en de BZI, betreffende deze opleiding en een ambtsopleiding als vijfde *post-graduate* jaar. De overeenkomst gaat in op datum van toekenning van subsidie of anderszins verkregen toereikende financiering van de (ambts)opleiding. Wat betreft deze financiering is er op 22 december 2011 door de VU een subsidieaanvraag gedaan bij OCW voor de eenjarige *post-graduate* boeddhistische ambtsopleiding[34]. De basis voor deze aanvraag is de brief van de toenmalige Staatssecretaris van OCW betreffende een bijdrage aan ambtsopleidingen[35]. Over de bijdrage aan de boeddhistische ambtsopleiding is inmiddels door OCW positief beslist.
De vertegenwoordiger van de VU geeft aan dat de bachelor en premaster zullen starten in september 2012. Er is hieraan al publiciteit gegeven en er is inmiddels een voorlichtingsdag geweest in juni. De start van de master is voorzien in 2013, die van de ambtsopleiding in 2014.

Conclusie

Met de start van bachelor en pre-master in september 2012 is aan het criterium van de universitaire opleiding van geestelijk verzorger voldaan. Over de subsidiëring van de ambtsopleiding door OCW is positief beschikt.

---

33 *Overeenkomst voor samenwerking van de Faculteit Godgeleerdheid van de VU met de Stichting Boeddhistische Zendende Instantie (BZI), vastgesteld door bestuur BZI en het CvB van de VU.* Dit is een herziene versie van een eerdere overeenkomst van 15 juni 2010, die als bijlage behoorde bij de subsidieaanvraag voor de ambtsopleiding (zie volgende noot).

34 Brief van CvB en Faculteit Godgeleerdheid van de VU, aan de staatssecretaris van OCW, d.d. 22 december 2011, betreffende bijzondere voorziening boeddhistische seminarium-ambtsopleiding.

35 Brief van de Staatssecretaris OCW aan de Tweede Kamer, dd 2 juli 2010, betreffende bijdrage ambtsopleidingen (HO&S 2010/214378).

5.2 Criterium 16: De opleiding is ingebed binnen een theologische faculteit en er is sprake van een goede afstemming tussen de BZI en deze faculteit

Dit is beoordeeld aan de hand van de volgende gegevens:
- Documenten en informatie ten aanzien van de opleiding.
- Mening van betrokkenen van VU Amsterdam en OCW.
- Mening van bestuur BUN en BZI.

De volledige opleiding bestaat uit een bachelor en master 'Religies en Levensbeschouwing', toegespitst op boeddhisme, en aangevuld met een niet-academische ambtsopleiding. Het BaMa-traject is niet afzonderlijk geaccrediteerd omdat het een variant is binnen de reeds geaccrediteerde academische opleiding Religies en Levensbeschouwing van de Faculteit Godgeleerdheid van de VU.
De opleiding heeft voor 40% een eigen curriculum, de overige 60% wordt gedeeld met de opleiding Religies en Levensbeschouwing. Een dergelijke variant is toegestaan binnen de bestaande accreditatie.
Wat de master betreft, is volgens de VU in verband met de reorganisatie van de masters per september 2013 pas dit najaar duidelijk welke modules daadwerkelijk deel zullen uitmaken van het masterprogramma. De VU geeft aan dat binnen de bestaande bachelor en master (met name binnen het subprogramma geestelijke zorg in organisaties) reeds diverse onderwijsonderdelen ten aanzien van geestelijke verzorging aanwezig zijn. Als mogelijke onderdelen van de master die in overleg met de curriculumcommissie zijn voorgesteld, worden door de VU genoemd: geestelijke zorg in organisaties, psychopathologie, gesprekstechnieken, boeddhistische meditatie en rituelen bij hulp aan zieken en stervenden, en boeddhistische ethiek in werkvelden justitie en gezondheidszorg.

Het onderwijstraject boeddhisme kent aan de VU een precedent in de vorm van de opleiding islam. Deze loopt al enige tijd en is op vergelijkbare wijze ingebed. Voor het hindoeïsme start vanaf september 2012 een parallel traject.

De opleiding boeddhisme is ontwikkeld in nauw overleg met BUN/BZI. De BUN wordt in dit verband door de VU als de juiste vertegenwoordiger gezien van de boeddhisten in de Nederlandse context. De VU staat garant voor het academische niveau. De band met de BUN zorgt voor een passende aansluiting bij de boeddhistische gemeenschap in Nederland. Deze combinatie wordt door de VU als een onderscheidend kwaliteitskenmerk gezien in vergelijking met opleidingen aan andere universiteiten.

In de overeenkomst is dit nader uitgewerkt, in de zin dat de BZI een meerderheid van de leden van de curriculumcommissie voordraagt (namelijk 4 van de 7, waaronder ook de voorzitter) die adviseert over de (ambts)opleiding en het vakmatig profiel van de docentfuncties. Voorts kan de inzet van docenten pas gebeuren na instemming van de BZI. Voor de ambtsopleiding zijn eindtermen, programma en ingangseisen[36] geformuleerd, alsmede een beroepsprofiel van een boeddhistisch chaplain[37]. De ingangseis tot deze ambtsopleiding is een theologische mastergraad met een boeddhistische specialisatie, alsmede het in de boeddhistische traditie staan. Tevens is toelating mogelijk op basis van een andere relevante master. Toetsing gebeurt door een toelatingscommissie die adviseert aan het faculteitsbestuur. Over de samenstelling van de toelatingscommissie worden tussen BZI en VU nog nadere afspraken gemaakt.

De ambtsopleiding wordt voorlopig voor vijf jaar gesubsidieerd door OCW. In die tijd moet bekeken worden of het traject daadwerkelijk levensvatbaar is in zowel kwaliteit van de afgestudeerden alsook in studentenaantallen. De VU neemt bij gunstige ontwikkeling binnen deze vijf jaar vervolgens de financiering van de ambtsopleiding over. Het is daarbij de bedoeling dat de ambtsopleiding uiteindelijk deel gaat uit maken van een tweejarige master, waarbij de specifieke ambtsgerichte vaardigheden deel uitmaken van het masterprogramma. Ook OCW heeft een voorkeur dat de ambtsopleiding uiteindelijk wordt geïncorporeerd in het academische traject.

Volgens de VU is voor hen de status van BUN/BZI als zendende instantie van uiterst belang. Wordt deze status ontnomen, dan verliest het opleidingstraject in kwestie daarmee volgens de VU een groot deel van zijn maatschappelijke legitimering en inbedding. De VU zorgt immers voor de academische kwalificaties, de BUN/BZI voor een contextgerelateerde afstemming en daadwerkelijke zending[38].

Conclusie

Er is sprake van een goede inbedding van de opleiding boeddhisme binnen een reeds bestaande bachelor en masteropleiding. Parallel bestaan opleidingen met betrekking tot de islam en het hindoeïsme. De BUN/BZI staat voor de relatie van de opleiding met de boeddhistische gemeenschap in Nederland. De BZI is volgens de overeenkomst met de VU betrokken bij de (ambts)opleiding, middels zitting in de curriculumcommissie.

---

36 *Eindtermen, programma en ingangseisen boeddhistische ambtsopleiding.* Bijlage bij de subsidieaanvraag voor de ambtsopleiding.

37 *Beroepsprofiel boeddhistisch chaplain.* Bijlage bij de subsidieaanvraag voor de ambtsopleiding.

38 Althans voor geestelijke verzorging bij Justitie. Voor Defensie en de zorg zijn hierover nog geen concrete afspraken gemaakt.

Bijlage

Toetsingskader representativiteit BUN

Criterium 1: De BUN vertegenwoordigt voldoende groeperingen uit de boeddhistische gemeenschap.

Dit wordt beoordeeld aan de hand van de volgende gegevens:

- Veranderingen in samenstelling sinds 2009.
- Beschikbare cijfers over achterban van de lidorganisaties.
- Omschrijving niet-aangesloten stromingen.

Criterium 2: De BUN is goed toegankelijk voor nieuwe lidorganisaties

Dit wordt beoordeeld aan de hand van de volgende gegevens:

- Aard en hantering van criteria voor toetreding.
- Motieven voor eventuele toetreding, uittreding en weigering van lidorganisaties sinds 2009.
- Inspraakorganen en inspraakmogelijkheden.
- Mening van niet-aangesloten partijen.

Criterium 3: De BUN vervult een effectieve rol voor de boeddhistische gemeenschap, zowel intern als naar de Nederlandse samenleving.

Dit wordt beoordeeld aan de hand van de volgende gegevens:

- Beleidsplannen en jaarverslagen.
- Mening van aangesloten organisaties.
- Mening van niet-aangesloten partijen.

Criterium 4: De BUN wordt gekenmerkt door bestuurlijke en financiële stabiliteit en continuïteit.

Dit wordt beoordeeld aan de hand van de volgende gegevens:

- Statuten en statutenwijzigingen, en naleving statuten.
- Bestuurssamenstelling en –wisselingen.
- Jaarverslagen en beleidsplannen.
- Jaarrekeningen en accountantsverklaringen.
- Mening van aangesloten organisaties.

Toetsingskader aanbod geestelijke verzorging

Criterium 5: Alle boeddhistische ingeslotenen krijgen desgewenst voldoende boeddhistische geestelijke verzorging.

Dit wordt beoordeeld aan de hand van de volgende gegevens:

- Omvang ingevulde formatie in relatie tot voorkeurspeiling.
- Mening van geestelijke verzorgers en hoofdgeestelijke.
- Mening van DGV.
- Mening van portefeuillehouders.

Criterium 6: Het aanbod en/of de achtergrond van de boeddhistische geestelijke verzorgers doet recht aan de diverse stromingen en etniciteiten binnen het boeddhisme, en is divers qua mannen en vrouwen.

Dit wordt beoordeeld aan de hand van de volgende gegevens:

- Achtergrond geestelijke verzorgers in relatie tot achterban.
- Mening van geestelijke verzorgers en hoofdgeestelijke.
- Mening van DGV.
- Mening van portefeuillehouders.
- Mening van aangesloten organisaties.
- Mening van niet-aangesloten partijen.

Criterium 7: De boeddhistische geestelijke verzorgers zijn voldoende opgeleid en hebben een specifieke training gevolgd of kwalificatie behaald voor de geestelijke verzorging aan ingeslotenen.

Dit wordt beoordeeld aan de hand van de volgende gegevens:

- Achtergrond en opleiding geestelijk verzorgers.
- Mening van DGV.
- Mening van portefeuillehouders.

Criterium 8: De boeddhistische geestelijke verzorgers vervullen het takenpakket zoals vastgelegd in de dienstenspecificaties van DGV.

Dit wordt beoordeeld aan de hand van de volgende gegevens:

- Viermaandsrapportage met betrekking tot tijdsbesteding.
- Mening van geestelijke verzorgers en hoofdgeestelijke.
- Mening van DGV.
- Mening van portefeuillehouders.

Criterium 9: Er is voldoende aandacht voor de wensen, behoeften en respons van de boeddhistische ingeslotenen.

Dit wordt beoordeeld aan de hand van de volgende gegevens:

- Kwaliteitsbeleid en omgang met klachten.
- Mening van geestelijke verzorgers en hoofdgeestelijke.
- Mening van DGV.
- Mening van portefeuillehouders.

Toetsingskader zendende instantie

Criterium 10: Er is vanuit de BUN/BZI en de hoofdgeestelijke voldoende inhoudelijke aansturing van de geestelijke verzorging

Dit wordt beoordeeld aan de hand van de volgende gegevens:

- Relatie BUN-BZI
- Mening van bestuur BUN.
- Mening van bestuur BZI.
- Borging deskundigheid ten aanzien van geestelijke verzorging.
- Mening van geestelijke verzorgers en hoofdgeestelijke.
- Mening van DGV.

Criterium 11: Er is een korps van geestelijk verzorgers gevormd.

Dit wordt beoordeeld aan de hand van de volgende gegevens:

- Omvang ingevulde formatie in relatie tot voorkeurspeiling.
- Zendingsbrieven.

Criterium 12: De BZI respectievelijk de hoofdgeestelijke verzorgt een adequate voordracht van geestelijke verzorgers.

Dit wordt beoordeeld aan de hand van de volgende gegevens:

- Selectiecriteria en selectieprocedure ten aanzien van de voordrachten.
- Mening van hoofdgeestelijke.
- Mening van DGV.

Criterium 13: Er is sprake van kwaliteitsbeleid en kwaliteitsbewaking met betrekking tot de geestelijke verzorging.

Dit wordt beoordeeld aan de hand van de volgende gegevens:

- Documenten of verslagen ten aanzien van kwaliteitsbeleid.
- Deskundigheidsbevordering, intervisie en supervisie.
- Mening van bestuur BZI.
- Mening van geestelijke verzorgers en hoofdgeestelijke.
- Mening van DGV

Criterium 14: De BZI respectievelijk de hoofdgeestelijke werkt naar behoren samen met de andere denominaties binnen DGV, en daarbuiten.

Dit wordt beoordeeld aan de hand van de volgende gegevens:

- Mening van hoofdgeestelijke.
- Mening van DGV.
- Mening van portefeuillehouders.

Toetsingskader universitaire opleiding

Criterium 15: Uiterlijk 22 juni 2012 gaat de universitaire opleiding tot boeddhistische geestelijke verzorger van start

Dit wordt beoordeeld aan de hand van de volgende gegevens:

- Documenten en informatie ten aanzien van de opleiding.

Criterium 16: De opleiding is ingebed binnen een theologische faculteit en er is sprake van een goede afstemming tussen BZI en deze faculteit.

Dit wordt beoordeeld aan de hand van de volgende gegevens:

- Documenten en informatie ten aanzien van de opleiding.
- Mening van bestuur BZI.
- Mening van betrokkenen van VU Amsterdam en OCW.

Onderzoekscentrum religie en samenleving

Het Kaski verricht toegepast wetenschappelijk onderzoek naar vraagstukken rond religie en samenleving. We hebben een lange ervaring als één van de oudste sociaal-wetenschappelijke instituten van Nederland. U kunt bij ons terecht voor diverse vormen van onderzoek, zoals enquêtes, prognoses, evaluatieonderzoek en kwalitatief onderzoek via interviews en focusgroepen. Naast onderzoek bieden wij ook beleidsadvisering en ondersteuning aan.

Het Kaski is onderdeel van de Faculteit der Filosofie, Theologie en Religiewetenschappen van de Radboud Universiteit Nijmegen, en lid van de Vereniging voor Beleidsonderzoek.

Erasmusplein 1
6525 HT Nijmegen

Postbus 9103
6500 HD Nijmegen

Telefoon:
024 - 365 35 31

www.ru.nl/kaski
info@kaski.ru.nl